

**ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Історико-філологічний факультет
Кафедра романо-германської філології**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**Розвиток лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою
мобільних додатків для вивчення англійської мови**

Виконала:

здобувачка історико-філологічного
факультету спеціальності: 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська))

Мельничук Анна Миколаївна

Керівник:

канд. пед. наук, доцент Груба Т.Л.

Рецензент:

канд. пед. наук, доцент кафедри практики
англійської мови та методики викладання
Рівненського державного гуманітарного
університету Гронь Л.В.

РІВНЕ - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ	7
1.1.Поняття лексичної компетенції в науковій літературі.....	7
1.2.Особливості лексичної компетенції учнів старшої школи.....	17
1.3.Сучасний стан використання мобільних додатків для вивчення англійської мови у розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи.....	27
Висновки до розділу 1	36
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО РОЗВИТКУ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	38
2.1.Діагностика рівнів розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи....	38
2.2.Система роботи щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови.....	47
2.3.Аналіз результатів експериментального дослідження.....	56
Висновки до розділу 2	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність. Розвиток лексичної компетенції учнів старшої школи є однією з ключових складових вивчення іноземних мов. Засвоєння нових слів та розширення активного словникового запасу грають важливу роль у підвищенні рівня володіння англійською мовою і забезпеченні комунікативної компетенції учнів. Сьогодні, в умовах постійного технологічного розвитку, мобільні додатки для вивчення іноземних мов стають незамінним інструментом, який активно сприяє формуванню лексичної компетенції.

Завдяки мобільним додаткам, навчання стає доступнішим і цікавішим. Вони дозволяють учням вивчати нові слова в будь-який час та в будь-якому місці, завдяки чому навчання стає більш гнучким і підлаштованим під індивідуальні потреби кожного учня. За допомогою інтерактивних завдань, відтворення вимови, а також різноманітних вправ на закріплення слів, мобільні додатки дозволяють ефективно розвивати лексичну компетенцію учнів, роблячи процес навчання цікавим та залучаючим.

У цьому контексті важливо дослідити, як саме мобільні додатки впливають на процес розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи, які переваги та обмеження вони мають, а також як їх можна ефективно використовувати в навчальному процесі.

Дослідження розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови є дуже актуальним і важливим. Завдяки глобалізації і зростаючому міжнародному спілкуванню, знання іноземних мов стають надзвичайно важливими для успішної кар'єри та особистого розвитку. Рівень володіння англійською мовою особливо важливий, оскільки вона є мовою міжнародного спілкування. Мобільні додатки дозволяють учням навчатися власним темпом та зосереджуватися на тих аспектах мови, які їх цікавлять найбільше. Це сприяє індивідуалізації навчання і покращує результати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процесі дослідження були використані праці: С. М. Амеліна [1], Г. А. Багрій [2], Я. Б. Брухаль [4], О. І. Вишневський [6], Ю. В. Гнаткевич [8], В. М. Горовий [10], І. П. Гудзик [12], І. М. Дичківська [16], Н. В. Кононец [23], І. О. Кузнецова [27], С. Г. Литвинова [30], І. В. Мірошник [34], О. В. Орловська [37], А. Петрик [39], Н. К. Скляренко [41], Ю. Швалб [43], J. Kuznekoff [49], D. Stevens [53].

Мета магістерської роботи полягає у розробці методики щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови.

Відповідно до мети нами було поставлено і виконано такі **задачі**:

- охарактеризувати поняття лексичної компетенції в науковій літературі;
- розглянути особливості лексичної компетенції учнів старшої школи;
- охарактеризувати сучасний стан використання мобільних додатків для вивчення англійської мови у розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи;
- продіагностувати рівні розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи;
- розробити систему роботи щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови;
- здійснити аналіз результатів педагогічного дослідження.

Об'єктом дослідження є процес розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи.

Предметом дослідження: розвиток лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у тому, що визначено теоретичні основи розвитку розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови як педагогічної категорії в сучасній науковій парадигмі; виокремлено

педагогічні умови розвитку розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови, а саме забезпечення методичного супроводу розвитку розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи в процесі застосування мобільних додатків для вивчення англійської мови; створення розвивального потенціалу предметно-ігрового середовища в ЗЗСО; занурення учнів старшої школи в активну комунікативну та ігрову діяльність із дітьми і дорослими.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні системи роботи щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. Результати педагогічного дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки учнів при викладанні навчальних дисциплін» та в практичній роботі вчителів ЗЗСО під час підготовки і проведення занять.

В процесі написання даної магістерської використано сукупність загальнонаукових **методів**: метод аналізу наукових праць, метод аналізу, метод порівняння, а також – поєднання історичного та логічного методів, і міждисциплінарного підходу з використанням даних історії, педагогіки, психології та інших дисциплін.

Базою дослідження виступив ЗЗСО №15 м. Рівне. Для проведення експерименту було залучено 30 учнів старших класів.

Гіпотеза дослідження. Розвиток лексичної компетенції в учнів старшої школи буде більш ефективним, якщо в освітньому процесі ЗЗСО реалізувати такі педагогічні умови:

- застосування інноваційних форм, методів та прийомів роботи з учнями з використанням мобільних додатків для вивчення англійської мови;
- створення освітнього середовища для розвитку лексичної компетенції учнів.

Експеримент здійснювався поетапно. Перший етап – констатувальний зріз, у процесі якого вирішувалися такі завдання: діагностика вихідного рівня

лексичної компетенції в учнів старшої школи на основі виділених критеріїв, а також складання програми формувального експерименту.

Другий етап – формувальний експеримент, що передбачав розробку програми щодо використання мобільних додатків для вивчення англійської мови щодо лексичної компетенції в учнів старшої школи, визначення педагогічних умов його формування, узагальнення отриманих експериментальних даних.

Третій етап – контрольний експеримент, де ми проаналізували результати дослідження.

Інформаційну основу дослідження складають бази нормативних документів, статистичні та спеціальні періодичні довідники, вітчизняні й закордонні видання, збірники наукових праць з теми роботи.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

1.1. Поняття лексичної компетенції в науковій літературі

Модернізація україномовної освіти передбачає компетентісно орієнтоване навчання української мови в початковій ланці. У концепції загальної середньої освіти освітньою метою школи є «виховання розвиваючої, культурно домінантної, відповідальної особистості, яка дає їй змогу самоосвіти та саморозвиватися, вміти критично мислити, аналізувати різноманітну інформацію, використовуючи набуті знання та навички творчого вирішення проблем, щоб змінити життя себе та своєї країни» [24].

Під загальним поняттям «компетентність» С. Ніколаєв відносить знання, уміння, навички, досвід роботи та вміння працювати самостійно [36, с. 13].

У методиці викладання іноземної мови поняття словникового запасу пояснюється як:

- пізнавальна та практична підготовка до оволодіння словниковим запасом;
- здатність правильно формувати власні висловлювання та розуміти мовлення інших, що ґрунтується на складній та динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та володіння словниковим запасом;
- здатність відкликати лексичну одиницю з довготривалої пам'яті і включати цю лексичну одиницю в фонологічний ланцюжок;
- наявність словникового запасу та вміння адекватно ним користуватися;
- знання та вміння користуватися словниковим запасом.

Проблемі формування лексичної компетенції присвячено багато досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема В. Борщовецької, Л. Василенко, Н. Гальської, Н. Гез, Ю. Гнаткевича, І. Липської, Р. Мартинової, Ю. Семенчука, Г. Харлова, О. Шамова, С. Шатілова, Р. Nation, J. Samuels, P. Shankar, D. Singleton, A. Sivers та інших.

У контексті спілкування компетентність включає знання, уміння та навички, вироблені в процесі оволодіння ІМ, а також уміння використовувати мову як засіб спілкування. Говорячи про словникову компетенцію англійської мови, можна виділити наступні компоненти: знання форми, значення, використання лексичних одиниць, лексичні навички та лексичні навички [31, с. 203].

Як видно, словниковий запас базується на знанні лексики, навичках англійської лексики та сформованих на цій основі словникових навичках. Розвиток словникових навичок забезпечує формування навичок англійського мовлення.

У рамках нашого дослідження важливо чітко розуміти поняття «лексичні навички», «словникові навички», «мовленнєві навички» та їхні ієрархічні зв'язки. Під словниковими навичками розуміють мовленнєві рухи, які стають автоматичними через повторення, а під словниковими навичками розуміють уміння використовувати вивчені лексичні одиниці у власному підготовленому та непідготовленому мовленні [31, с. 204].

Услід за О. Вишневським мовленнєва здатність у нашому дослідженні пояснюється як здатність людини мобілізувати свій досвід (орфографію, фонетику, граматику, знання лексики, уміння та навички) для виконання певних мовних дій для досягнення мети. Постановка цілей [6, с. 78].

Сучасні методисти відбирають відповідні лінгвістичні одиниці, виходячи з аспекту мови, що вивчається (фоніка, граматику, лексика). Зокрема, як одиниці навчального словникового матеріалу вибираються словникові одиниці та присвоюється слово. Причина прийняття слова як одиниці вивчення лексики полягає в тому, що слово позначене тегами [33, с. 123]:

- «цільно-направленістю (направленість на більш-менш самостійний, окремий денотат)»;
- «цільно-оформленістю (відносно чітка структурна єдність слова)»;
- «знаковим характером, єдністю плану форми та змісту»;

– «цільно-відтворюваністю в реченні (слова функціонують як готові знаки, що мають різноманітну систему сполучуваності)» [33, с. 124].

Визначаючи одиницю вивчення англійської лексики, можна більш детально розглянути структуру словникового запасу англійської мови. Як згадувалося раніше, словниковий запас англійської мови включає знання лексики, навички словникового запасу та словникові навички.

Одним із компонентів словникового запасу є словниковий запас англійської мови, і, на думку багатьох методистів, формування словникового запасу є завершальним етапом оволодіння словниковим запасом.

Як стверджує Ю. В. Гнаткевич, словникові навички «автоматизуються спеціальними вправами і здійснюються під час мовленнєвих процесів, тобто реалізації ЛО, в основі якого лежить складна структура асоціативних умовних зв'язків між формою та мовою, сформована у вербальній пам'яті, аспекти одиниць, а також одиниці між самими лексичними одиницями» [8, с. 102].

Відомий методист Ю. Пассов визначає лексичні навички як поведінку, спрямовану на вибір лексичних одиниць, які можуть реалізувати ідеї мовця, використання лексичних одиниць відповідно до ситуаційних умов і правильне їх поєднання з іншими лексичними одиницями [40, с. 177].

Інший спосіб пояснення лексичних навичок запропонував С. Шатілов, який розрізняв вербальні лексичні навички та словесні лексичні навички, де вербальні лексичні навички – це «дискурсивно-аналітичні навички оперування лексичним матеріалом без спілкування (розбір слів, побудова слів тощо)». п.)», а мовленнєві словникові навички – це «уміння інтуїтивно і правильно формувати, використовувати і розуміти іншомовну лексику на основі мовленнєво-лексичних зв'язків між слухо-словесно-моторними і графічними формами слів та їх значеннями, а також зв'язки між словами іншомовної мови» [43, с. 32].

Крім видів мовленнєвої діяльності, існує більш розгорнута класифікація словникових навичок, в основу якої покладено етапи опрацювання словникового матеріалу. Тому, проаналізувавши сутність поняття лексичних навичок та критеріїв розмежування лексичних навичок, ми виділили рецептивну лексику та

репродуктивну лексику. В основу такого поділу покладено рецептивний тип (аудіювання, читання) і продуктивний тип (письмо, говоріння) мовленнєвої діяльності. Добір рецептивно-відтворюваних навичок лексики дозволяє вчителю акцентувати увагу студентів на тій чи іншій мовленнєвій діяльності під час практики, забезпечуючи при цьому загальне формування словникового запасу за допомогою всієї системи практики.

Відповідно до виділених у комунікативній компетенції структурних компонентів методики навчання іноземних мов розглядають іншомовну лексичну компетенцію з двох позицій: як частину іншомовної лінгвістичної компетенції (С. Козак, С. Ніколаєва), де останню розуміють як мовну компетенцію. на базі мовної системи теоретичні знання (граматика, лексика, орфографія, фонетика, орфографічні знання) і пов'язані з ними вміння та навички, а також мовний і мовленнєвий компоненти іншомовної комунікативної компетенції (Т. Дементьєва, І. Каменська, Ю. В. Федоренка), де лінгвістична частина передбачає знання мовних символів, правил їх поєднання, наявність навичок (фоніка, лексика, граматики, орфографія), а лінгвістична частина передбачає вміння використовувати фонетику, граматику, знання лексики та навички сприймати та реалізовувати комунікативні наміри [14, с. 14].

М. Дем'яненко та І. Задорожна стверджують, що основне комунікативне навантаження при вираженні та сприйнятті змісту речень несуть слова [7, с. 13].

Тому його слід розглядати не лише як функціонально-структурний компонент мовної системи, а й як «домінантний компонент» зовнішнього мовленнєвого спілкування. З цих міркувань ми вважаємо за доцільне володіння іншомовною лексикою, особливо англійською, розглядати як частину лінгвістичного та мовленнєвого компоненту комунікативної компетенції.

Зокрема, ґрунтуючись на соціокультурних характеристиках мови та виділеній Г. Єлізаровою соціолінгвістичній компетенції, яка найбільш яскраво репрезентує лексичний аспект мови, робимо висновок, що в процесі вивчення англійської лексики в учнів має формуватися:

– здатність розуміти, що англійські слова представляють ціннісні орієнтації та унікальні культурні реалії;

– розуміти відповідні англійські слова, які можуть передати місцеві культурні цінності (наприклад: уникайте дослівного перекладу лексичних одиниць, таких як «душа болить», «справи йдуть недобре» на іноземні мови);

– зрозуміти, як соціальні чинники (чужа та рідна культури) впливають на вибір мовних форм (соціальні фактори, які враховують дистанцію влади – звертання по імені вказує на меншу дистанцію влади тощо);

– здатність застосовувати перераховані знання на практиці – в ході виконання англомовної діяльності [18, с. 47].

Соціокультурний компонент змісту формування словникового запасу включає не тільки ознайомлення учнів з англійськими словами, що несуть інформацію про іноземні культури та соціально-класові особливості, а й оволодіння стандартами англомовної комунікативної поведінки, особливо лексичні аспекти формул ораторського етикету.

Аналіз літератури з лінгвістики, лінгвістики та психолінгвістики показує, що лексична компетенція – це здатність людини швидко й ефективно оперувати на процедурному рівні не словами, а семантичними полями, з яких вибирати правильне слово, слово. поєднання з метою якнайточнішого вираження думок і спілкування відповідно до граматичної будови мови (макроструктури мови).

Отже, лексична компетенція – це внутрішня мовленнєва підготовка людини до комунікативної діяльності. Ми вважаємо, що словниковий запас і комунікативні навички взаємопов'язані та взаємозалежні. Оскільки зовнішнє мовлення залежить від внутрішнього і навпаки, комунікативні здібності залежать від лексичних здібностей.

Враховуючи логіку аналізованих наукових концепцій, робимо висновок, що лексична компетенція складається із сукупності умінь, пов'язаних із певним видом словникової діяльності, і використовується для репрезентації сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективного виконання словникової діяльності.

У своїй докторантурі І. П. Гудзик дав глибоке підтвердження визначення лексичної компетенції як здатності успішно використовувати мову (усі види мовленнєвої діяльності) з пізнавальною та комунікативною метою. У цій роботі виділено складові поняття комунікативної компетенції – мовну, мовленнєву та соціокультурну компетенції [12, с. 25].

Цей інноваційний науковий підхід дає змогу окреслити та визначити лексичну компетенцію, яка є інтрафонологічною підготовкою людини до комунікативної діяльності.

Існують різні способи визначення поняття володіння мовою. У методиці викладання мови, мовна здатність включає «здатність розуміти значення великої кількості слів (слів, що становлять основу словникового запасу мови) та правила їх поєднання і похідного походження, а також складати речення (інформацію)». Такі знання та навички дозволяють принаймні будувати прості дискурси та тексти. Подібний підхід до визначення цього поняття пропонується в загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (з інформацією про «володіння мовою», пов'язане з різним рівнем володіння мовою) [13].

Володіння мовою охоплює такі важливі показники, як володіння синонімічними мовними засобами (лексикою, граматиною) і здатність виражати певне значення «різними способами». Зазначимо, що в ході розробки мовних моделей перетворення сенсу в текст було запропоновано, що в цій операції проявляються феномени оволодіння мовою:

- 1) «висловлювати певний запропонований смисл багатьма різними способами, тобто будувати безліч синонімічних речень (синтез)»;
- 2) «визначати смисл поданого речення, а також розпізнавати синонімію зовні різних і омонімію зовні однакових речень»;
- 3) «розрізняти правильні, з погляду знання про мову, речення від неправильних» [44, с. 76].

Таке поняття володіння мовою придатне для використання у викладанні мови в школі, оскільки створює можливість більш детально визначити завдання формування лексичної компетенції.

Комунікативна компетентність – здатність успішно використовувати мову (всі види мовленнєвої діяльності) для пізнання, спілкування, впливу. Шкільна мовна освіта спрямована на розвиток словникового запасу та комунікативних навичок, розвиваючи не тільки здатність розуміти зміст, але й сенс усних і письмових текстів, навчаючи складати повні висловлювання, які відображають знання адресатом теми промови та його думки. Формуючий рівень словникового запасу та комунікативної компетентності відображає здатність встановлювати взаємодію з навколишнім середовищем і відповідно будувати власні висловлювання.

Важливим вважаємо взаємозв'язок лексичної компетенції та соціокультурної компетенції, яка передбачає знання, пов'язані з соціальною структурою суспільства, його національною ідентичністю, особливостями соціальної ролі, яку виконує людина в різних життєвих ситуаціях. Соціокультурна компетентність виявляється в умінні орієнтуватися в соціальній ситуації, правильно виявляти особистісні характеристики комунікантів і діяти відповідно до них, а також розуміти соціокультурний контекст літературного твору.

Формування будь-якої здатності досягається в процесі діяльності і підтримується особистими якостями людини для успішного виконання діяльності. Отже, формування лексичної компетенції визначає:

- проводити мотиваційну лексичну діяльність для забезпечення позитивного ставлення до зони словникової роботи;
- використовувати пізнавальну лексичну діяльність, яка забезпечить знання словникового матеріалу, що сприятиме ефективному проведенню діяльності;
- використовувати практичні лексичні дії, які забезпечать навички використання набутих знань для ефективного виконання діяльності;
- використання поведінкової лексики, яка забезпечить набуття навичок лексичної діяльності та застосування цих навичок у повсякденному житті

(соціокультурний компонент) на основі знань, умінь і позитивного ставлення до сфери словникової роботи;

– використовуйте рефлексивну лексику, яка створює можливість виявити свої особистісні якості, які сприяють ефективній лексичній діяльності (вираження того самого заданого значення різними способами, тобто побудова багатьох синонімічних речень (синтез); визначення значення даного речення, як а також ідентифікувати синоніми та омоніми одного речення зовні; відрізнити правильні речення від неправильних речень з точки зору знання мови) [34, с. 145].

Отже, через формування лексичної компетенції ми можемо зрозуміти правильну організацію мотиваційної, когнітивної, практичної, рефлексивної та поведінкової словникової діяльності на основі наявності певного словникового запасу. Повністю використовуйте маркери та доречно використовуйте образні вислови, прислів'я, приказки та фрази в межах вікового діапазону.

Рис. 1.1. Компоненти лексичної компетенції

Мотиваційна лексична діяльність: безпосередньо стимулюючою мотиваційною діяльністю є емоційні прояви особистості, засновані на позитивних чи негативних емоціях: яскравість і новизна словникового матеріалу; інтерес до викладання лексики, чарівність особистості вчителя; бажання

отримувати похвалу та винагороду (за виконання завдань), страх отримати негатив, оцінювання, небажання бути об'єктом дискусій у класі. Перспективна мотиваційна діяльність ґрунтується на розумінні важливості знання лексики української мови як навчального предмету: визнання того, що від словникового запасу залежить якість власного мовлення та успішність спілкування з іншими. Багатство та вміння активно та успішно використовувати словниковий запас (вступ до коледжу, вибір професії тощо) [34, с. 146].

Когнітивна лексична діяльність: збагачувати словниковий запас, тобто засвоювати нові значення нових слів і словникових одиниць, раніше невідомих учням; уточнювати словник, тобто поглиблювати розуміння відомих лексем, уточнювати значення між синонімами, підбирати антоніми, аналізувати багатозначність; активізувати словниковий запас, тобто використовувати якомога більше слів у мовленні кожного учня, вводити слова в речення, вивчати поєднання слів з іншими словами та використовувати їх у конкретних текстах; видаляти нелітературні слова, які інколи вживають учні, виправити наголошення слів і помилки у вимові.

Рефлексійно-поведінкова лексична діяльність. Рефлексійна: самостійно виявляти словникові помилки у власному мовленні та виявляти словникові помилки в текстах однокласників; критично самооцінювати словниковий запас власного мовлення та оцінювати почуте мовлення; інтерпретувати власне мовлення та оцінювати почуті зразки мовлення, самооцінка словниковий запас власного мовлення та оцінка мовлення інших учнів.

Поведінкова: розвивати вміння активно користуватися власним словниковим запасом, тобто швидко й точно добирати лексеми для побудови речень і текстів, стежити за чистотою української мови під час спілкування з однолітками, вчителями, батьками, колективами; розвивати вміння долати мовленнєві стереотипи. та уміння прогнозувати мовленнєві ситуації.

Практична лексична діяльність: учні накопичують у пам'яті велику кількість слів і усвідомлюють їх різноманітне значення та емоційно-експресивне забарвлення; вивчають переносне значення слів; вживають багатозначні слова;

вивчають синоніми; вивчають антоніми; оволодівають однойменними явищами; розвивають образне мовлення; засвоєння словосполучення. елементів; словотвір є засобом збагачення словникового запасу [29, с. 74].

Поняття лексична компетенція учнів значно ширше за поняття знань, умінь і словникових навичок, тому що акцентує увагу на особистісній спрямованості (мотивації, ціннісних орієнтаціях тощо), здатності долати стереотипи, уміння прогнозувати мовленнєві ситуації, вміння передбачати мовленнєві ситуації, мовленнєві навички і гнучке мислення. Лексична компетенція старшокласників є однією з комплексних якостей особистості учня, яка дає змогу учням свідомо, творчо визначати й реалізовувати власне життя, розвивати власну особистість, досягати успішної й оптимальної життєвої діяльності.

Отже, на основі аналізу науково-педагогічної літератури обговорено загальні принципи та підходи до формування лексичної компетенції, проаналізовано вікові та індивідуальні особливості формування лексичної компетенції, виділено та класифікаційні принципи комбінованої візуалізації сформованості лексичної компетенції старшокласників. Поняття «лексична компетенція» охоплює знання лексики, словникові уміння та навички. Аналіз науково-методичної літератури показує, що доцільно враховувати принципи розвивального навчання, принципи усвідомленості, оскільки ці принципи забезпечують самостійність, мобільність і міцність у формуванні лексичної компетенції. З точки зору практично-методичних принципів необхідно враховувати передбачуваний розвиток форм усного мовлення щодо форм писемного мовлення, особливий зв'язок роботи із засвоєння нових слів і нових значень відомих слів. Літературні заняття та позакласне читання, на яких відбувається розвиток лексичної компетенції.

1.2. Особливості лексичної компетенції учнів старшої школи

Рівень сформованості здібностей учнів повної загальної середньої освіти залежить від вікових психолого-педагогічних особливостей старшокласників. Для цього віку характерні: перехід до дорослості: фізичної, психологічної, моральної, соціальної; перехід від біологічної до соціальної зрілості; важливе самовизначення; ідентичність, життєвий план (цілі), інтелектуальна зрілість; пошук сенсу життя. Учні цього віку відчують підвищену соціалізацію, прагнення до самостійності, прагнення до спілкування з однолітками, соціальної відповідальності, дорослішання, пошук доброї і тактовної підтримки, чутливість до критики. Старшокласники проходять етап соціалізації для підготовки до самостійного життя, становлення соціальної ролі, кар'єрного самовизначення, реалізації політичних і юридичних прав [26, с. 89].

Основними видами діяльності старшокласників є: інтимно-особистісне спілкування: емоційна близькість, насиченість, авторитетність, рівноправність, субкультура, сленг. Навчально-професійна діяльність: підготовка до самовизначення, усвідомлення власних здібностей і можливостей.

Структура особистості старшого шкільного віку включає почуття дорослості, почуття власної ідентичності, серйозне ставлення до навчання, інтерес до всесвіту, моди, допомоги іншим, інтерес до власної особистості, статусу тощо; плани на майбутнє та незалежний аналіз суспільних явищ. У цей час розгортається кар'єрне позиціонування в пізнавальних інтересах, з'являються відповідальність, самоініціатива, правдиві думки про майбутнє, якості характеру, сила волі, витримка, наполегливість, критичність, самоаналіз [15].

У старшокласників відбувається інтелектуалізація пізнавальних процесів; послідовне сприйняття, довільна і стійка увага; спостережливість; мислення - висновки гіпотез, активний пошук, міркування, самостійність, творчість; словесно-логічна пам'ять, мова, увага; зміни самосвідомості.

У старшій школі учні переживають два типи криз: підліткова криза - непослідовність і неврівноваженість при переході від дитинства до дорослого життя; детермінована зовнішніми чинниками, коли дорослі не змінюють свого ставлення; недостатньо завищена самооцінка і надмірна емоційність; 17-річна. Криза – криза ідентичності (пошук себе); протиріччя між ідентичністю та індивідуацією; межа між звичайним шкільним життям і новою дорослістю; страх, тривога [15].

Участь молодших школярів у різноманітних видах діяльності значно розширила сферу соціальної взаємодії молоді, можливості засвоєння суспільних цінностей, формування морального характеру особистості. Саме в колективах формуються найважливіші мотиви поведінки та діяльності підлітків, такі як відповідальність, колективізм, дружба тощо.

У старшій школі починає інтенсивно розвиватися теоретичне мислення (це один із видів мислення, спрямований на виявлення закономірностей, властивості об'єкта). Учні здатні легко абстрагуватися від конкретного, візуального матеріалу та міркувати чистою мовою. На основі загальних посилок він уже може висувати гіпотези, перевіряти або спростовувати їх, що свідчить про пріоритетний розвиток його логічного мислення (з використанням логічних конструкцій і готових понять).

У процесі розвитку мислення в учнів виявляються такі здібності. Уміння використовувати гіпотези при вирішенні інтелектуальних завдань. Зіткнувшись з новою проблемою, учні намагаються знайти різноманітні рішення та намагаються знайти найбільш ефективне. Крім того, основною характеристикою розвитку розуму в цьому віці є поступове перетворення розумових операцій особистості в єдину цілісну структуру.

Наступною ознакою розвитку мислення старшокласників є вміння аналізувати абстрактні ідеї, знаходити в абстрактних судженнях помилки і логічні протиріччя. Тому учні цікавляться різноманітними філософськими проблемами, зокрема релігією, етикою тощо [15].

Ускладнення і значне збільшення обсягу досліджуваного матеріалу призвело до якісної перебудови організації механізмів пам'яті. Учні змушені відмовлятися від дослівного запам'ятовування. Вони почали трансформувати тексти чи інші навчальні матеріали, щоб полегшити їх запам'ятовування та відтворення.

На цьому етапі активно розвивається логічна пам'ять, яка незабаром досягає такого рівня, коли дитина використовує переважно цей вид пам'яті.

Розвиток мови відбувається за такими напрямками: розвиток читання - від уміння швидко читати до вміння декламувати; розвиток монологічного мовлення – від уміння переказувати невеликі твори чи фрагменти тексту до вміння самостійно готувати усні виступи, міркувати, висловлювати думки та аргументи; Written Language – від здатності робити письмові презентації до здатності самостійно працювати над заданою або будь-якою темою.

Загалом, з точки зору когнітивних процесів, інтелектуальний розвиток досягає високого рівня в середній школі. Це впливає на всі інші когнітивні процеси.

Відмінною рисою розвитку когнітивних сфер у старшій школі є інтелектуалізація всіх психологічних пізнавальних процесів. У цей період формується логічне мислення, а потім теоретичне мислення розвиває логічну пам'ять.

У старшокласників формується Я-концепція як цілісна, завершена система думок про себе, пов'язаних із самооцінками та ставленнями. Відбувається відкриття власного внутрішнього світу, прагнення до самоаналізу, самоосвіти, самовиховання [15].

Як зазначає О. Орловська, вік старшокласників (15-18 років) є найважливішим у психосоціальному розвитку учнів. У цей період перебудовуються всі основні анатомо-психофізіологічні характеристики попереднього розвитку організму, формуються основи свідомої поведінки, визначається спрямованість індивідуальних моральних уявлень і соціальних установок. Старшокласники активно беруть участь у дорослому житті,

формують власну ідентичність, формують почуття культурної ідентичності, відповідно зростає інтерес до проблем культурної ідентичності.

У цьому віці закладається основа подальшої соціальної поведінки особистості, в тому числі: здатність до емпатії чи конфлікту, соціальна ізоляція, позитивне або раніше негативне ставлення до інших. Старшокласники частіше, ніж середні, виявляють нетерпимість і ворожість. В основному це пов'язано зі змінами на фізіологічному рівні, такими як інтенсивний фізичний розвиток, фізіологічні зміни та активація статевих гормонів і гормонів росту, які призводять до зниження тону м'язів і кровоносних судин, різких змін у фізичному стані та, у свою чергу, , різкі зміни емоцій [37, с. 89].

У цей період учні завершують базовий пласт власного світогляду, знаходять нові способи та шляхи взаємодії зі світом, розуміють своє нове «Я» та визначають своє місце у світі. Зараз студент найбільш відкритий для сприйняття цінної інформації, яка допомагає йому розкрити екзистенційні проблеми, які його хвилюють. У старшокласників розвиваються моральні емоції, а засвоєні ними норми поведінки можуть стати дієвою мотивацією до дії. Основними характеристиками психології старшокласників є розвиток більш високого рівня самосвідомості, розуміння особистісних якостей, самооцінки [37, с. 90].

Н. Марченко вважає, що формування словникового запасу необхідно починати з рецептивного типу мовленнєвої діяльності, тобто спочатку має формуватися словниковий запас у читанні.

У тексті для читання подано нові лексичні структури, що дає змогу сприйняти його графічну форму. У міру розвитку навичок словникового запасу в читанні зростають і навички словникового запасу в усному мовленні. Оскільки слухати складніше, словниковий запас для аудіювання слід розвивати в останню чергу. Щоб сприймати лексичний склад на слух, його потрібно вміло й продуктивно використовувати. Формування словникових умінь на письмі може супроводжуватися формуванням словникових умінь в інших видах мовленнєвої діяльності [32, с. 184].

На кожному етапі формування словникових умінь слід проводити різні види аналізу стану сформованості попередніх граматичних умінь [32, с. 185].

С. Амеліна вважає, що знання про частини мови і загальні знання граматичних правил отримуються на основі аналізу порядку слів, який відбувається неявно і автоматично, тобто шляхом знання того, які слова можуть входити в які сполучення слів і словосполучень. Учні запам'ятовують фрази, частини речень і цілі речення з наступним синтаксичним розбором (несвідомим і автоматичним). Однак для того, щоб провести цей імпліцитний аналіз, необхідно вивчити велику кількість синтаксису для кожного граматичного явища, щоб лексична компетенція могла бути сформована шляхом свідомого сприйняття мовних виразів, тобто шляхом запам'ятовування чітко сприйманого синтаксису у зв'язку з до змісту, ситуативні характеристики комунікативної взаємодії, але можуть розумітися і абстрактно як свідоме сприйняття зразків і правил.

С. Амеліна також вважає, що формулювати словникові навички необхідно на основі граматики тексту. Слід враховувати, що навчання письма позитивно впливає на розвиток навичок усного мовлення. Використання індукції, особливо в процесі читання, може сформувати словниковий запас і водночас сприяти пробудженню інтересу до вивчення граматики, тим самим покращуючи ефективність засвоєння граматики. Крім того, учні вивчають інструменти, які можуть допомогти їм обговорювати граматичні явища. Перевагою такого підходу є автентичність і актуальність курсу. Водночас можна уникнути небажаних факторів у навчальному процесі, тобто негативних емоцій здобувачів освіти. Адже суттєвим недоліком традиційних граматичних вправ є велика кількість помилок, які можуть знизити мотивацію учнів, особливо слабших [1, с. 23].

Особливу увагу слід приділити обробці лексичних помилок. У той же час негайне виправлення помилок є доречним і корисним під час вивчення мовних умовностей і виконання граматичних вправ, але воно недоречне під час створення змісту, оскільки це заважає комунікативній діяльності учнів.

Заохочення учнів самостійно виявляти та виправляти словникові помилки також є ефективним інструментом [1, с. 24].

В. Осідак пропонує такі етапи формування лексичної компетентності в учнів старших класів, як:

1) «ознайомлювально-підготовчий етап, на якому заняття з лексики розпочинається з бесіди, яка складається з питань, що мають на меті апелювання до мовного досвіду та фонових знань учнів з граматики рідної та іноземної мови. Це завдання дозволить учням, з одного боку, консолідувати існуючі знання з теми, а з іншого, підготувати до формування нових граматичних знань»;

2) «етап автоматизації, на якому проводиться перевірка засвоєних правил, актуалізація уже засвоєних знань, вдосконалення раніше сформованих лексичних навичок, поглиблення знань новими висновками»;

3) «варіативно-ситуативний етап, під час якого здійснюється закріплення засвоєного лексичного матеріалу та формування навичок практичного усвідомленого вживання лексичних структур» [38, с. 10].

Рис. 1.2. Етапи формування лексичної компетентності

Зважаючи на те, що компонентами лексичної компетентності є граматичні знання, мовленнєві граматичні навички і граматичне усвідомлення, і ці компоненти формуються вони не окремо один від одного, а разом, Н. Скляренко

пропонує виділяти такі етапи формування лексичної компетентності в учнів старших класів, як:

1) орієнтовно-підготовчий, під час якого відбувається ознайомлення учнів з новим лексичним явищем і первинне виконання мовленнєвої лексичної дії за зразком, якщо вона елементарна, чи первинне виконання окремих операцій, що входять до складу лексичної дії на ґрунті усвідомлення способів їх виконання. Учні знайомляться з новими словниковими структурами – справжніми або спеціально створеними вчителем – у контексті чи мовленнєвих ситуаціях. Контекстом може бути будь-який короткий текст – вірш, пісня, коротка розмова, уривок з відеофільму тощо. Передбачається, що інформація надходить до учнів двома каналами – слуховим і зоровим. У разі використання відеозапису подання інформації через візуальний канал слід відкласти на деякий час після перегляду відеозапису, інакше учні пропустять відеоряд;

2) стереотипно-ситуативний, під час якого здійснюється автоматизація дій учнів з новими лексичними структурами на рівні фрази;

3) варіюючо-ситуативний, у ході якого продовжується автоматизація дій учнів із новими лексичними структурами на рівні фрази і тексту [41, с. 16].

I. Мірошник виокремлює такі етапи формування лексичної компетентності, як:

I – етап ознайомлення з новим лексичним явищем і набуття та виведення учнями знань про його значення і форму;

II – етап тренування у вживанні лексичним явищем;

III – етап практики у вживанні лексичного явища [34, с. 209].

Контролюючи рівень сформованості лексичної компетенції, слід керуватися певними критеріями. Різні дослідники пропонували розглядати точність розуміння, тобто ступінь правильного відношення лексичних форм до змісту, як основний критерій для контролю рецептивних граматичних навичок. Іншим критерієм може бути швидкість і легкість, з якою виконуються відповідні дії (ще одна характеристика навичку). Проте справжньою метою контролю лексичних можливостей у рецептивних видах мовленнєвої діяльності

(аудіювання та читання) є повне розуміння змісту повідомлення, у тому числі й того, що передається граматичними засобами.

О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька, Н. Скляренко основним критерієм оцінки правильності формування навичок регенеративної лексичної компетенції називають правильність, яка стосується правильного виконання всіх операцій, що входять до словникового навички усного та писемного мовлення: за до мовленнєвої ситуації. Лексичні структури підбираються, оформлюються відповідно до мовних умовностей і реалізуються в усному чи письмовому висловлюванні. Кожна лексична структура має власну функцію та форму, але під час керування нею більше уваги приділяється формі, хоча помилки у функції частіше призводять до непорозумінь у процесі спілкування, ніж помилки у формі. Звичайно, потрібно прагнути до правильних слів, але слід пам'ятати, що є помилки (зокрема граматичні), які не заважають спілкуванню, а є помилки, які заважають. У процесі контролю в першу чергу слід враховувати помилки, які порушують комунікацію [41, с. 16].

Дослідники Т. Кавицька та В. Осідак зазначали, що об'єктами контролю формування лексичної компетенції є: граматичні завдання, граматичні навички та граматичні навички [19, с. 46].

Т. Єременко, О. Трубіцина, І. Лук'янченко, А. Юмрукуз та ін. запропонували до об'єктів контролю віднести вміння та навички усного мовлення, оволодіння якими дає можливість виконувати іншомовну діяльність (вимова на слух, словниковий запас, граматичні навички); уміння здійснювати мовленнєву діяльність усне, аудіювання, читання, письмо з урахуванням соціокультурних особливостей цих видів мовленнєвої діяльності) [35].

Відповідно до освітнього рівня закладу загальної середньої освіти учні мають оволодіти певним рівнем іншомовної комунікативної компетенції в межах вивченого мовного та мовленнєвого матеріалу. Критеріями оцінки відповідей, отриманих ними під час контролю, є якісні та кількісні показники умінь студентів іншомовного спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності.

У продуктивній мовленнєвій діяльності (мовлення, письмо) основними якісними показниками є: ступінь узгодженості висловлювання з заданою темою та ситуацією; завершеність викладу ситуації; рівень і ознаки імпровізації у висловлюванні; правильність використання мовні засоби для експресивних висловлювань; різноманітність у використанні мови. До кількісних показників належать: кількість усного чи письмового висловлювання (кількість слів, речень) і швидкість (наявність пауз, повторів).

У рецептивній мовленнєвій діяльності (аудіювання, читання) основним якісним показником є рівень розуміння (загальне, повне, детальне). Кількісними показниками є тривалість звучання тексту та швидкість мовлення (при аудіюванні) та обсяг тексту (при читанні) [17, с. 108].

Контроль рівня сформованості словникового запасу має бути цілеспрямованим, репрезентативним, об'єктивним і систематичним. Спрямованість контролю полягає в тому, що контроль має бути спрямований на певні мовленнєві вміння та навички, щоб визначити й оцінити рівень їх досягнення. Репрезентативність контролю означає, що контроль повинен охоплювати весь мовний і мовленнєвий матеріал і перевіряти його засвоєння. Забезпечити об'єктивність контролю шляхом використання об'єктивних методів оцінювання відповідей студентів. Системний контроль реалізується за умови, що кожен навчальний етап у процесі вивчення іноземної мови протікає регулярно [17, с. 109].

Лексична компетенція учнів старшої школи характеризується такими особливостями:

1. Широкий спектр тем, що вивчаються. У старшій школі учні вивчають широкий спектр тем, що вимагає оволодіння відповідним лексичним запасом. Це стосується як загальноосвітніх дисциплін, так і предметів, пов'язаних з вивченням іноземних мов.

2. Зростаюча складність лексичних одиниць. У старшій школі учні вивчають більш складні лексичні одиниці, такі як багатозначні слова, фразеологізми, складні речення.

3. Важливість використання лексичних одиниць у контексті. У старшій школі учні повинні навчитися використовувати лексичні одиниці в контексті, тобто враховувати їхнє значення та стилістичну функцію в конкретному мовленнєвому акті.

У старшій школі лексична компетенція учнів повинна бути сформована на такому рівні, щоб вони могли:

1. Без проблем розуміти і використовувати лексичні одиниці в різних мовленнєвих ситуаціях.
2. Довільно вибирати потрібні лексичні одиниці для вираження своїх думок і почуттів.
3. Створювати оригінальні висловлювання, використовуючи різні лексичні засоби.

Для формування лексичної компетенції учнів старшої школи в навчальному процесі використовуються такі методи і прийоми:

1. Систематичне вивчення лексики на уроках різних предметів.
2. Застосування різних видів вправ для засвоєння і закріплення лексичного матеріалу.
3. Використання мовних ігор, які допомагають зробити процес засвоєння лексики цікавим і захоплюючим [14, с. 14].

Формування лексичної компетенції учнів старшої школи є важливою складовою їхнього загального мовленнєвого розвитку. Воно дозволяє їм вільно спілкуватися в різних ситуаціях, ефективно використовувати мову для навчання, роботи та особистого розвитку.

Отже, лексична компетенція є надзвичайно важливою для учнів старшої школи, оскільки допомагає їм ефективно спілкуватися, навчатися та розвиватися. Її особливості полягають у розширенні спектра тем, опануванні складніших лексичних одиниць та вмілому їх використанні в контексті. Для формування цієї компетенції необхідні систематичне вивчення лексики, різноманітні вправи та захопливі методи, як-от мовні ігри. Розвинена лексична компетенція дає змогу вільно володіти мовою, що є запорукою успіху в різних сферах життя.

Формування лексичної компетентності учнів старших класів має передбачати оцінку сформованості рецептивних лексичних навичок (точність розуміння – ступінь правильності співвіднесення лексичної форми зі змістом) і оцінку сформованості репродуктивних лексичних навичок (правильне виконання всіх операцій, які входять до лексичних навичок говоріння і письма). До об'єктів контролю сформованості лексичної компетентності входять лексичні завдання, лексичні навички і лексичні уміння.

1.3.Сучасний стан використання мобільних додатків для вивчення англійської мови у розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи

Швидкі темпи технічного прогресу дозволили інформаційним технологіям проникнути в усі сфери нашого життя, включаючи освіту. Сьогодні педагогіка немислима без використання комп'ютерних технологій для викладання предметів на різних етапах у різних типах навчальних закладів [42, с. 99].

Однією з найбільш концентрованих розробок у цій галузі є мобільне навчання, що пов'язано з розширенням ринку мобільних пристроїв та їх використанням на роботі, проведенні фінансових операцій, покупках тощо. Мобільні пристрої стають невід'ємною частиною життя людей. Наше життя інтегроване в освітній процес. Ще на початку 2000-х років Д. Кіган розглядав мобільне навчання як «провісника майбутнього навчання» [47, с. 87].

Проте, незважаючи на збільшення кількості форм мобільного навчання, вітчизняні та зарубіжні науковці відзначають його незрілість з точки зору розвитку навчання та коректного застосування [53, с. 56].

Освітня спільнота активно обговорює впровадження мобільних технологій у педагогічну практику, аналізує їх переваги та недоліки, ділиться досвідом на спеціальних форумах щодо використання мобільних технологій.

Мобільні технології в освіті в основному базуються на використанні мобільних телефонів, які можна розглядати не тільки як засіб зв'язку, але й як засіб навчання завдяки їх постійному вдосконаленню. Набір функцій сучасних

мобільних телефонів справді вражає: плеєр, камера, мобільний браузер для виходу в Інтернет, комунікатор, блокнот тощо. Не можна також забувати про спеціалізовані мобільні додатки, які постійно створюються та вдосконалюються [46, с. 13].

Важливим фактором є те, що впровадження мобільного навчання є практично безкоштовним для освітніх організацій, оскільки власниками мобільних засобів навчання є самі учні.

В даний час мобільні пристрої (або мобільні комп'ютери) включають мобільні телефони, персональні медіаплеєри та персональні електронні помічники на додаток до смартфонів і бездротових планшетів [48, с. 296].

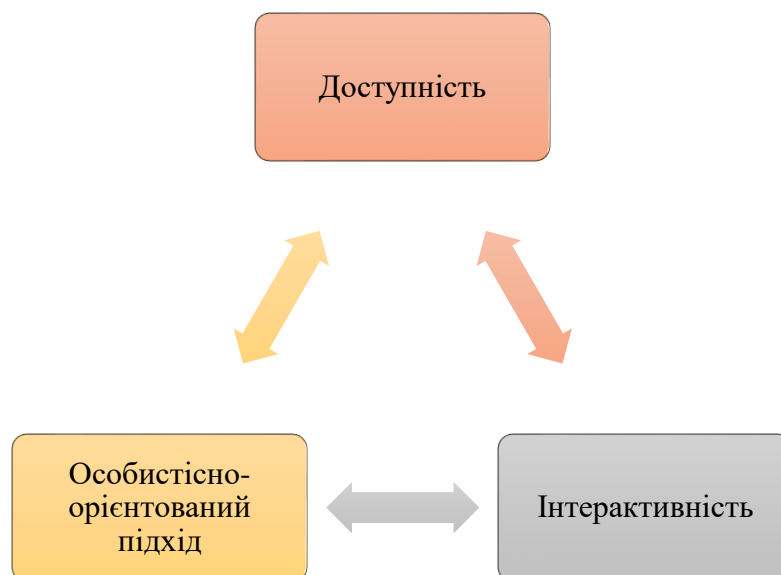
Серед їхніх можливостей – створення та читання високоякісних мультимедійних файлів, які зберігаються в пам'яті пристрою, на зовнішніх картах пам'яті або доступні через бездротові та телекомунікаційні мережі. З перших днів появи мобільних пристроїв люди розглядали можливість використовувати їх у навчальних цілях.

Мобільні додатки для вивчення англійської мови є одним із найпопулярніших способів навчання іноземних мов у сучасному світі. Вони мають ряд переваг перед традиційними методами навчання, зокрема:

1. Доступність: мобільні додатки можна використовувати в будь-який час і в будь-якому місці, що є особливо важливо для учнів старшої школи, які мають обмежений час для навчання.

2. Інтерактивність: мобільні додатки використовують різноманітні інтерактивні елементи, такі як ігри, завдання, відео, що робить навчання більш цікавим і захоплюючим.

3. Особистісно-орієнтований підхід: мобільні додатки дозволяють учням самостійно визначати свій темп і рівень навчання, що сприяє розвитку їхньої самостійності та мотивації.

Рис. 1.3. Переваги мобільних додатків для вивчення англійської мови

У розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи мобільні додатки можуть бути використані для:

1. Запам'ятовування нових слів та фраз: мобільні додатки пропонують різноманітні методи запам'ятовування, такі як флеш-картки, аудіо, відео, що дозволяє учням вибрати найбільш ефективний для них метод.

2. Розширення словникового запасу: мобільні додатки можуть допомогти учням поповнити свій словниковий запас, пропонуючи різноманітні завдання на вивчення нових слів, наприклад, переклад, визначення, вживання у реченнях.

3. Використання нових слів у контексті: мобільні додатки можуть допомогти учням зрозуміти, як використовуються нові слова у контексті, пропонуючи завдання на читання, письмо, розмову.

Дослідження ефективності використання мобільних додатків для вивчення англійської мови показали, що вони можуть бути ефективним інструментом для розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи. Зокрема, було встановлено, що використання мобільних додатків сприяє:

1. Збільшенню обсягу словникового запасу учнів: за результатами дослідження, учні, які використовували мобільні додатки для вивчення

англійської мови, збільшили свій словниковий запас на 15-20% порівняно з учнями, які не використовували мобільні додатки.

2. Покращенню здатності учнів розуміти нові слова у контексті: за результатами дослідження, учні, які використовували мобільні додатки для вивчення англійської мови, краще розуміли нові слова у контексті, ніж учні, які не використовували мобільні додатки.

3. Збільшенню мотивації учнів до вивчення англійської мови: за результатами дослідження, учні, які використовували мобільні додатки для вивчення англійської мови, були більш мотивовані до вивчення англійської мови, ніж учні, які не використовували мобільні додатки [42, с. 99].

Звичайно, для досягнення найкращих результатів використання мобільних додатків для вивчення англійської мови має бути продуманим і системним. Учні повинні використовувати мобільні додатки регулярно і вдумливо, а вчителі повинні надавати їм допомогу та підтримку.

Сучасні мобільні пристрої на сьогоднішній день пропонують величезні можливості, а їх педагогічний потенціал для вивчення англійської мови можна розширити. На основі проаналізованої літератури ми можемо навести приклади застосувань, які вчителі можуть використовувати для досягнення різних цілей навчання іноземних мов, яких мають досягти учні.

1. Пошук інформації. Найчастіше на курсах іноземних мов потрібно знайти інформацію про спірні питання для проекту чи презентації. Створення пошукового запиту – це перше, що робить користувач при введенні тексту в рядок браузера. Кожна пошукова система працює по-своєму і може надавати різну інформацію залежно від місця розташування користувача та попередніх запитів. В Інтернеті також є велика кількість онлайн-словників.

2. Освітні програми. На даний момент існує велика кількість різноманітних навчальних програм для вивчення іноземних мов: одні навчають лише граматики, інші – лише лексики. Їх перевага в тому, що вони більш детально відпрацьовують і тренують одні навички, не відволікаючись на інші. Деякі з

найпопулярніших освітніх програм включають Lingualeo, Duolingo, Memrise і Busuu [39, с. 76].

3. Неосвітні проекти. Додаток для опитування дозволяє створювати запитання будь-якого типу: так/ні, завдання на вибір однієї чи кількох відповідей, створення рейтингів, сортування від низького до високого та довільні відповіді. Питання та відповіді можуть бути не тільки в текстовому варіанті, а й у графічному. За допомогою таких програм можна створювати різноманітні тести, заощаджуючи час і гроші на друк, розсилку та підрахунок результатів. «Швидке реагування» – шифрує будь-яку текстову інформацію у двовимірному графічному штрих-коді. Крім звичайного тексту, гіперпосилання на веб-сторінках також можуть бути зашифровані. Деякі навчальні заклади використовують ці коди для шифрування даних про розклад курсів і завдань, що значно спрощує отримання інформації [54, с. 65].

На заняттях з англійської QR-коди можна прикріплювати до предметів у класі, а в самому коді є посилання на один зі словників або на запис із вимовою слова.

4. Доповнена реальність. Використання доповненої реальності полягає в тому, щоб перенести будь-які сенсорні дані, які може зчитувати смартфон, у сферу сприйняття. Тобто в сферу людського сприйняття вводяться об'єкти, спеціально створені за допомогою комп'ютерів. Головним останнім проривом є окуляри доповненої реальності – Google Glass [25, с. 54].

5. Інтерактивні освітні ресурси. Ці ресурси допомагають вчителям створювати, надсилати та відстежувати робочі таблиці зі статистичними даними, інтерактивні практичні блоки (кросворди, предметні категорії, вікторини тощо). Для кожного запитання в будь-якій програмі можна створити підказки та відгуки щодо правильних і неправильних відповідей, а також успішно виконаних завдань.

Технологія BYOD (Bring Your Own Device) Р. Баллагас вперше згадав про мобільні пристрої в освітньому контексті в 2004 році, припускаючи, що учні

використовують мобільні пристрої в стінах шкіл і що вчителі заохочують і мотивують це різними способами [45, с. 89].

Ця концепція ще не до кінця розроблена, але використовується. Технологія виникла в комерційній галузі, де роботодавці дозволяли працівникам носити та використовувати мобільні пристрої для робочих цілей, підключаючи їх до робочих ресурсів. Пізніше ця технологія була запозичена сферою освіти, де вчителі замінили роботодавців, а учні – працівників.

У першому інтерв'ю про нові технології в освіті в 2012 році більшість респондентів заявили, що BYOD є найважливішим трендом в освіті. Це змінило не лише використання інформаційних технологій загалом, але й їхні освітні компоненти: політику використання, технології та стратегії закупівель, педагогіку, професійний розвиток вчителів, системи оцінювання та навіть природу викладання. У рамках освітньої технології існує антагонізм між «тими, хто купує пристрої» і «тими, хто керує пристроями» [9, с. 107].

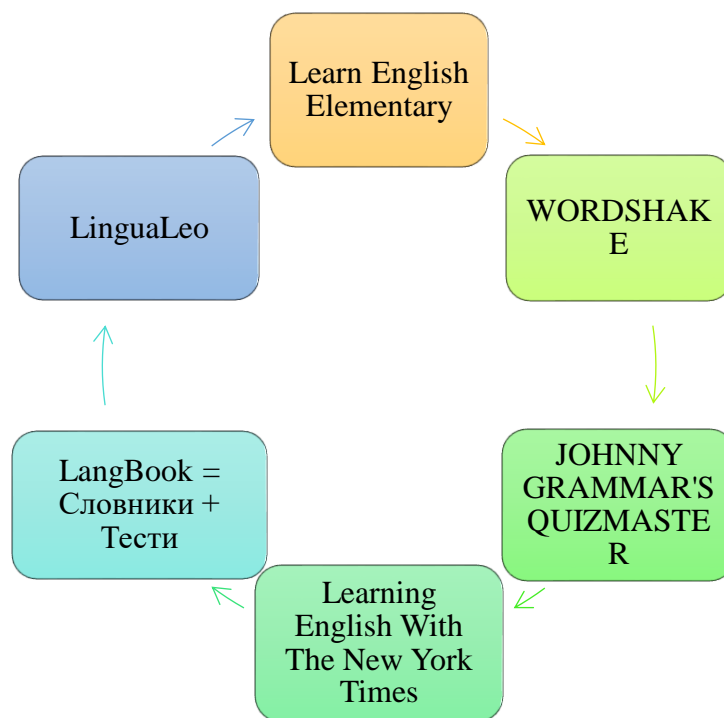
Хоча застосування цієї технології є суперечливим, вона дозволяє учням самостійно контролювати свій навчальний процес не тільки в навчальних закладах, а й будь-де, де б вони не знаходилися.

Використання мобільних додатків на уроці може значно підвищити інтерес учнів до вивчення іноземної мови. Вони пропонують ряд можливостей, які можна включити в структуру майже кожного уроку з наступними цілями:

- Впровадження та опрацювання нових матеріалів;
- перевірити вивчений словниковий і граматичний матеріал;
- Аудіювання з використанням аудіо та відео матеріалів;
- Словниковий збірник відповідних навчальних матеріалів тощо.

На основі нашого аналізу існуючих мобільних додатків ми представимо характеристики деяких із цих мобільних додатків, орієнтованих на вивчення англійської мови.

Рис. 1.4. Мобільні додатки орієнтовані на вивчення англійської мови

Додатки Learn English Elementary – серія подкастів для тих, хто вивчає англійську мову, які можна завантажити на свій телефон і читати в дорозі. Кожен епізод триває 20 хвилин і містить запитання від аудиторії.

WORDSHAKE. Це інтерактивна гра, яка вимагає від вас написати якомога більше слів із запропонованих літер протягом обмеженого часу. Чим довше слово, тим більше балів отримує учень.

JOHNNY GRAMMAR'S QUIZMASTER. Перевірте свої знання англійської, відповідаючи на запитання віртуальних експертів. Він пропонує 3 рівні граматичних запитань, сотні словникових запитань і перехресне опитування щодо 1000 найпоширеніших помилок англійського письма.

Learning English With The New York Times. Ця програма підходить для тих, хто хоче покращити своє розуміння на слух, навички читання та збільшити свій словниковий запас. Надає учням 12 уроків на основі газетних матеріалів, відомих чи історично важливих статей.

LangBook = Словники + Тести. Додаток містить словник і тест з англійської мови. Його можна використовувати як для традиційного перекладу, так і для навчання.

LinguaLeo. Програма запам'ятовування слів, яка пропонує 4 типи навчання: переклад від слова до слова, переклад від слова до слова, конструктор слів, аудіювання. Додаток інтегровано з веб-сайтом, де можна вивчати слова, читати, слухати тексти, розгадувати кросворди. Усі слова, вивчені учнями на сайті, також доступні в мобільній версії [23, с. 67].

Як бачите, наразі існує велика кількість додатків, які реалізують ідею використання технологій для вивчення англійської мови на платформах мобільних пристроїв. При цьому потенціал розширення можливостей вивчення англійської мови полягає не тільки в продовженні існуючих ідей на мобільних платформах і розробці мобільних додатків для вивчення англійської мови, а й у впровадженні абсолютно нових моделей навчання, які можна досягти за допомогою мобільних пристроїв. По суті, ці моделі пов'язані з розширенням середовища навчання іноземних мов, як з точки зору розширення можливостей для спілкування з носіями мови, так і з точки зору створення нових способів розширення словникового запасу та навчання [11, с. 85].

Тому розширення можливостей комунікаційної взаємодії залежить від того, що мобільні пристрої дозволяють людям спілкуватися в режимі реального часу в різних соціальних мережах. Таке спілкування не замінює, а доповнює та розширює простір спілкування та взаємодії кожного. За останнє десятиліття спілкування в соціальних мережах перетворилося з другорядного в основний спосіб спілкування в Інтернеті. Соціальні мережі не лише підтримують соціальні зв'язки, а й є засобом поширення актуальної інформації та новин.

Ось кілька рекомендацій щодо ефективного використання мобільних додатків для вивчення англійської мови у розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи:

1. Оберіть відповідні додатки: на ринку представлено безліч мобільних додатків для вивчення англійської мови. Перед вибором додатка уважно ознайомтеся з його характеристиками та відгуками інших користувачів.

2. Визначте цілі навчання: перед початком використання додатка визначте, які цілі ви хочете досягти. Це допоможе вам вибрати правильні завдання та режими навчання.

3. Складіть план навчання: складіть план навчання, який допоможе вам регулярно використовувати додаток і досягти поставлених цілей.

4. Не забувайте про самоконтроль: регулярно перевіряйте свої результати, щоб зрозуміти, наскільки ефективним є ваше навчання.

Мобільні додатки можуть стати цінним доповненням до традиційного навчання англійської мови в старшій школі. Вони можуть допомогти учням покращити свою лексичну компетенцію, підвищити мотивацію до навчання і досягти найкращих результатів у вивченні англійської мови.

Отже, мобільні додатки є перспективним інструментом для розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи. Їхня доступність, інтерактивність та особистісно-орієнтований підхід сприяють ефективному запам'ятовуванню нових слів, розширенню словникового запасу та практичному використанню лексики у контексті. Дослідження підтверджують позитивний вплив мобільних додатків на збільшення словникового запасу, розуміння нових слів та мотивацію учнів. Для максимальної ефективності важливий вибір відповідних додатків, визначення цілей навчання, складання плану та самоконтроль. Мобільні додатки не замінюють традиційне навчання, але стануть його цінним доповненням, покращуючи лексичні навички, підвищуючи мотивацію та сприяючи успішному вивченню англійської мови.

Висновки до розділу 1

Отже, охарактеризувавши теоретичні засади лексичної компетенції учнів старшої школи, можна зробити наступні висновки:

На основі аналізу науково-педагогічної літератури обговорено загальні принципи та підходи до формування лексичної компетенції, проаналізовано вікові та індивідуальні особливості формування лексичної компетенції, виділено та класифікаційні принципи комбінованої візуалізації сформованості лексичної компетенції старшокласників. Поняття «лексична компетенція» охоплює знання лексики, словникові уміння та навички. Аналіз науково-методичної літератури показує, що доцільно враховувати принципи розвивального навчання, принципи усвідомленості, оскільки ці принципи забезпечують самостійність, мобільність і міцність у формуванні лексичної компетенції. З точки зору практично-методичних принципів необхідно враховувати передбачуваний розвиток форм усного мовлення щодо форм писемного мовлення, особливий зв'язок роботи із засвоєння нових слів і нових значень відомих слів. Літературні заняття та позакласне читання, на яких відбувається розвиток лексичної компетенції.

Лексична компетенція є надзвичайно важливою для учнів старшої школи, оскільки допомагає їм ефективно спілкуватися, навчатися та розвиватися. Її особливості полягають у розширенні спектра тем, опануванні складніших лексичних одиниць та вмілому їх використанні в контексті. Для формування цієї компетенції необхідні систематичне вивчення лексики, різноманітні вправи та захопливі методи, як-от мовні ігри. Розвинена лексична компетенція дає змогу вільно володіти мовою, що є запорукою успіху в різних сферах життя. Формування лексичної компетентності учнів старших класів має передбачати оцінку сформованості рецептивних лексичних навичок (точність розуміння – ступінь правильності співвіднесення лексичної форми зі змістом) і оцінку сформованості репродуктивних лексичних навичок (правильне виконання всіх операцій, які входять до лексичних навичок говоріння і письма). До об'єктів

контролю сформованості лексичної компетентності входять лексичні завдання, лексичні навички і лексичні уміння.

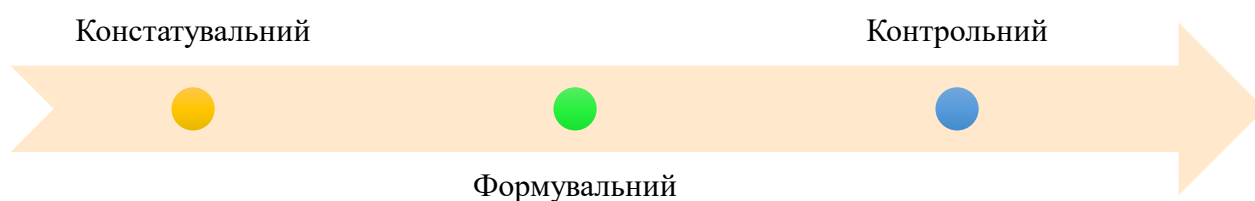
Мобільні додатки є перспективним інструментом для розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи. Їхня доступність, інтерактивність та особистісно-орієнтований підхід сприяють ефективному запам'ятовуванню нових слів, розширенню словникового запасу та практичному використанню лексики у контексті. Дослідження підтверджують позитивний вплив мобільних додатків на збільшення словникового запасу, розуміння нових слів та мотивацію учнів. Для максимальної ефективності важливий вибір відповідних додатків, визначення цілей навчання, складання плану та самоконтроль. Мобільні додатки не замінюють традиційне навчання, але стануть його цінним доповненням, покращуючи лексичні навички, підвищуючи мотивацію та сприяючи успішному вивченню англійської мови.

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО РОЗВИТКУ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Діагностика рівнів розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи

Враховуючи теоретичне обґрунтування щодо особливостей лексичної компетенції учнів старшої школи, було організовано експериментальне дослідження, яке передбачало перевірку рівня формування лексичної компетенції учнів старшої школи до і після застосування в навчально-виховному процесі мобільних додатків на уроках англійської мови.

Метою дослідження є особливості застосування мобільних додатків для вивчення англійської мови для формування лексичної компетенції учнів старшої школи.

Рис. 2.1. Етапи експериментального дослідження

Виходячи із аналізу теоретичних основ лексичної компетенції учнів старшої школи нами була розроблена технологія розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи, що включала алгоритм послідовних кроків:

1. Вихідна діагностика рівня лексичної компетенції учнів старшої школи (констатувальний етап).

2. Визначення завдань щодо подальшого розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи (розробка програми формульовального етапу).

3. Проведення занять із використанням мобільних додатків для вивчення англійської мови, метою якої є розвиток лексичної компетенції учнів старшої школи (формульовальний етап експерименту).

4. Підсумкова діагностика рівня розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи (контрольний етап).

Відповідно до мети і гіпотези дослідження на констатувальному етапі експерименту були виокремлені такі завдання:

- 1) виявити рівень лексичної компетенції учнів старшої школи;
- 2) вивчити характер реального прояву лексичної компетенції учнів старшої школи.

Базою дослідження виступив ЗЗСО №15 м. Рівне. Для проведення експерименту було залучено 30 учнів старших класів.

Відповідно до особливостей розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи, аналізу практики роботи ЗЗСО було розроблено критерії і показники рівнів розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Критерії і показники рівнів розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи

Загальна оцінка рівнів сформованості компонентів лексичної компетенції	Шкала рівнів розвитку лексичної компетенції		
	<i>Високий</i>	<i>Середній</i>	<i>Низький</i>
Результати сформованості мотиваційного компонента	20-14	13-8	7 та менше
Результати сформованості когнітивного компонента	55-40	39-21	20 та менше
Результати сформованості процесуального компонента	63-60	59-42	41 та менше
Результати сформованості рефлексивного компонента	45 та більше	44-26	25 та менше

Першим компонентом формування лексичної компетенції учнів старшої школи є мотиваційний, прагнення брати участь у різноманітних видах діяльності

для формування лексичної компетенції учнів старшої школи.

Когнітивний компонент лексичної компетенції учнів старшої школи визначають стандарти формування лексичної компетенції учнів старшої школи, в тому числі розуміння користування мобільних додатків для вивчення англійської мови. Формувати елементарні знання про лексичну компетенцію учнів старшої школи.

Процесуальний компонент. Показники таких критерії можна поділити на вияв застосування учнями мобільних додатків для вивчення англійської мови, усвідомлення учнями мобільних додатків, наявність знань про основи лексичної компетенції як засобу вираження соціальних відносин.

Рефлексивний компонент лексичної компетенції учнів старшої школи – це здатність усвідомлювати власні лексичні знання та вміння, а також аналізувати та оцінювати їх. Він включає в себе такі аспекти:

1. Самосвідомість лексичних знань та вмінь. Учні старшої школи повинні усвідомлювати, які лексичні слова та значення вони знають, а які – ні. Вони також повинні розуміти, в яких сферах мовлення вони використовують лексичні знання та вміння.

2. Аналіз та оцінка лексичних знань та вмінь. Учні старшої школи повинні бути здатні аналізувати власні лексичні знання та вміння та оцінювати їх рівень. Вони повинні бути в змозі виявити прогалини у своїх знаннях та вміннях, а також визначити, які завдання з лексичного матеріалу вони можуть виконати, а які – ні.

3. Саморегуляція лексичних знань та вмінь. Учні старшої школи повинні бути здатні самостійно регулювати власні лексичні знання та вміння. Вони повинні бути в змозі ставити перед собою цілі щодо розвитку лексичних знань та вмінь, а також розробляти та реалізовувати плани їх досягнення.

Рефлексивний компонент лексичної компетенції є важливим для успішного навчання та розвитку учнів старшої школи. Він дозволяє їм усвідомлювати власні досягнення та прогалини, а також самостійно регулювати власний навчальний процес.

На підставі розроблених критеріїв та їхніх показників визначено і схарактеризовано три рівні набуття лексичної компетенції учнів старшої школи: високий, середній, низький.

Низький рівень. Учні на цьому рівні мають базовий словниковий запас, що включає основні лексичні одиниці, необхідні для спілкування на повсякденні теми. Вони розуміють пряме значення слів, але можуть мати труднощі зі розумінням їхніх переносних значень. Учні можуть використовувати слова в простих мовленнєвих ситуаціях, але можуть робити помилки в їхньому вживанні.

Середній рівень. Учні на цьому рівні мають розширений словниковий запас, що включає знання про значення слів, їхні переносні значення та відтінки значення. Вони можуть розуміти складні мовленнєві ситуації та вміють правильно використовувати слова в різних контекстах.

Високий рівень. Учні на цьому рівні мають великий словниковий запас, що включає знання про значення слів, їхні переносні значення, відтінки значення, а також знання про особливості їхнього вживання в різних мовленнєвих ситуаціях. Вони можуть розуміти складні мовленнєві ситуації та вміють правильно використовувати слова в різних контекстах, враховуючи особливості їхнього стилістичного та функціонального використання.

Нами були застосовані методи діагностики рівнів розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи: діагностика вихідного рівня сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи проводилася у формі письмових опитувань, усних інтерв'ю, спостережень за діяльністю школярів.

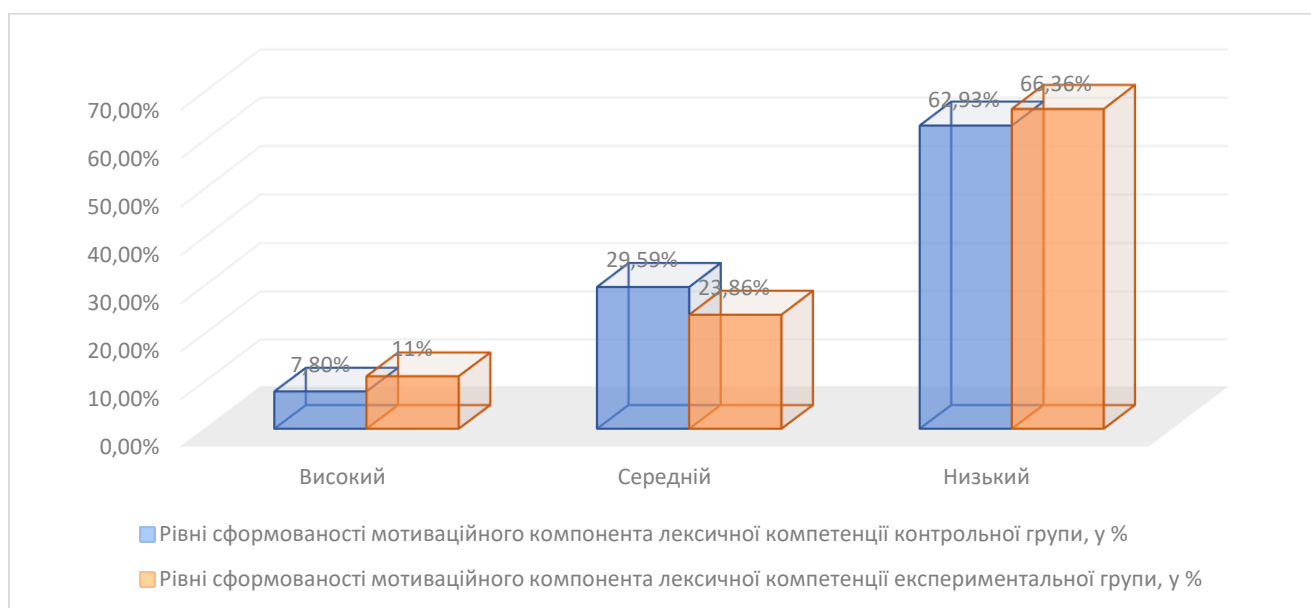
Динаміку рівнів сформованості мотиваційного компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи контрольної та експериментальної груп наведено в таблиці 2.2. у вигляді відсотків.

Таблиця. 2.2

Динаміка рівнів сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, у % (констатувальний етап)

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	7,8%	11%
Середній	29,59%	23,86%
Низький	62,93%	66,36%

Динамічні зміни рівня сформованості мотиваційного компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи у % представлена на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Динаміка рівнів сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, (%)

Отримані показники свідчать про високий рівень сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції у 7,8 % учнів контрольної групи, середній рівень – 29,59%, низький рівень – 62,93% респондентів.

В експериментальній групі навчального експерименту 11% учнів мали високий рівень сформованості мотиваційного компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи, середній рівень – 23,86%, низький рівень – 66,36% учнів.

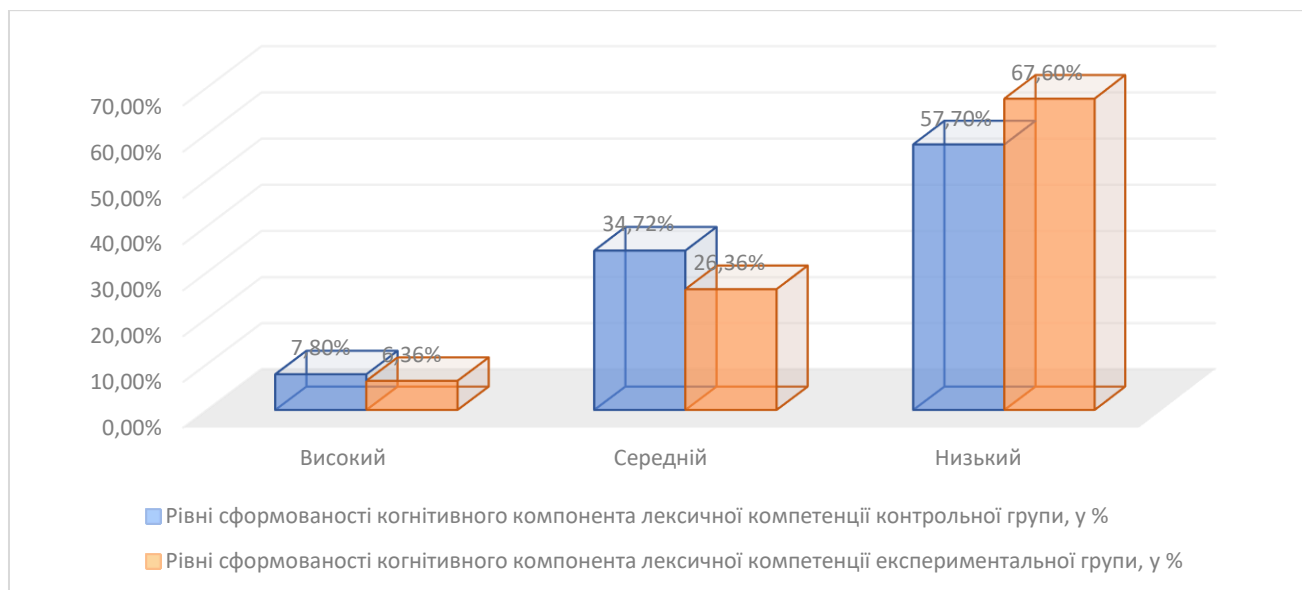
У таблиці 2.3 відтворено динамічні зміни рівня сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи.

Таблиця. 2.3

Динаміка рівнів сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, у %

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	7,8%	6,36%
Середній	34,72%	26,36%
Низький	57,70%	67,6%

Динамічні зміни рівня сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи у % відтворена на рис. 2.3.

Рис. 3.3. Динаміка рівнів сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи (%)

Бачимо, що 7,8% учнів контрольної групи розвинули високий рівень когнітивного компонента лексичної компетенції, середній рівень – 34,72%, низький рівень – 57,70% учнів.

6,36% учнів експериментальної групи розвинули високий рівень когнітивного компоненту лексичної компетенції, середній рівень – 26,36% учнів, низький рівень – 67,6 учнів.

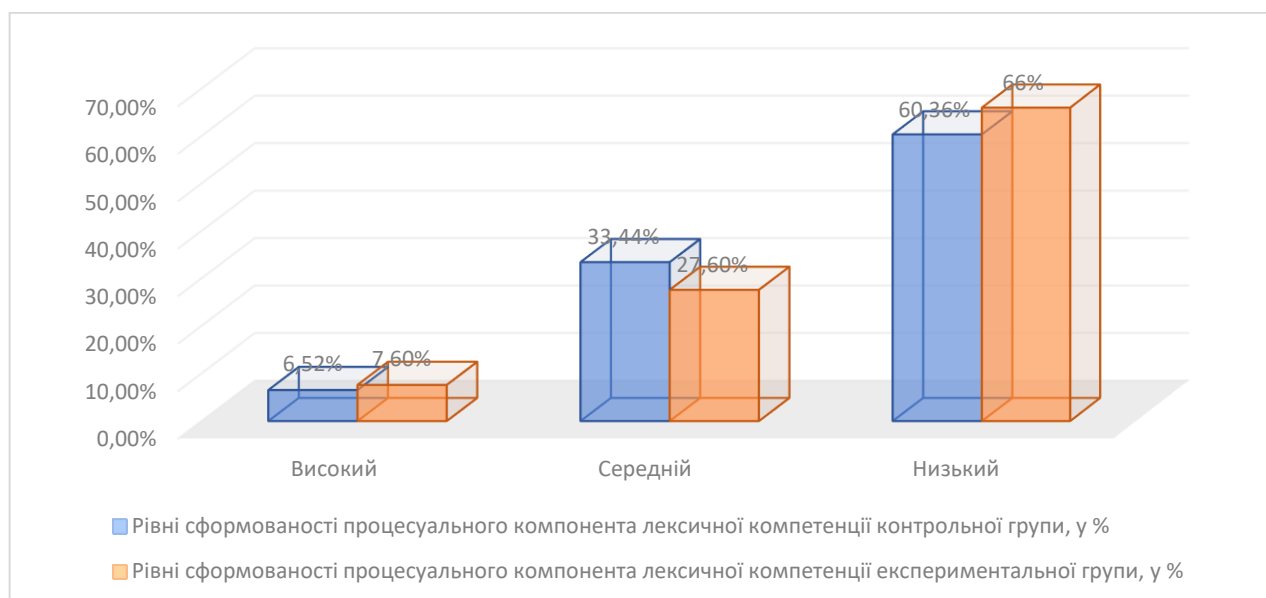
Розглянемо динаміку рівня сформованості процесуального компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи у %, відтворену в таблиці 2.4.

Таблиця 3.4

Динаміка рівнів сформованості процесуального компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, у %

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості процесуального компонента лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості процесуального компонента лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	6,52%	7,6%
Середній	33,44%	27,6%
Низький	60,36%	66%

Динамічні зміни учнів контрольної та експериментальної груп лексичної компетенції в % відображена на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Динаміка рівнів сформованості процесуального компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, (%)

У контрольній групі 6,52% учнів розвинули високий рівень процесуального компонента лексичної компетенції, середній рівень – 33,44%, низький рівень – 60,36% учнів.

В експериментальній групі високий рівень сформованості процесуального компонента лексичної компетенції мають 7,6% учнів, середній рівень – 27,6% учнів, низький рівень – 66% учнів.

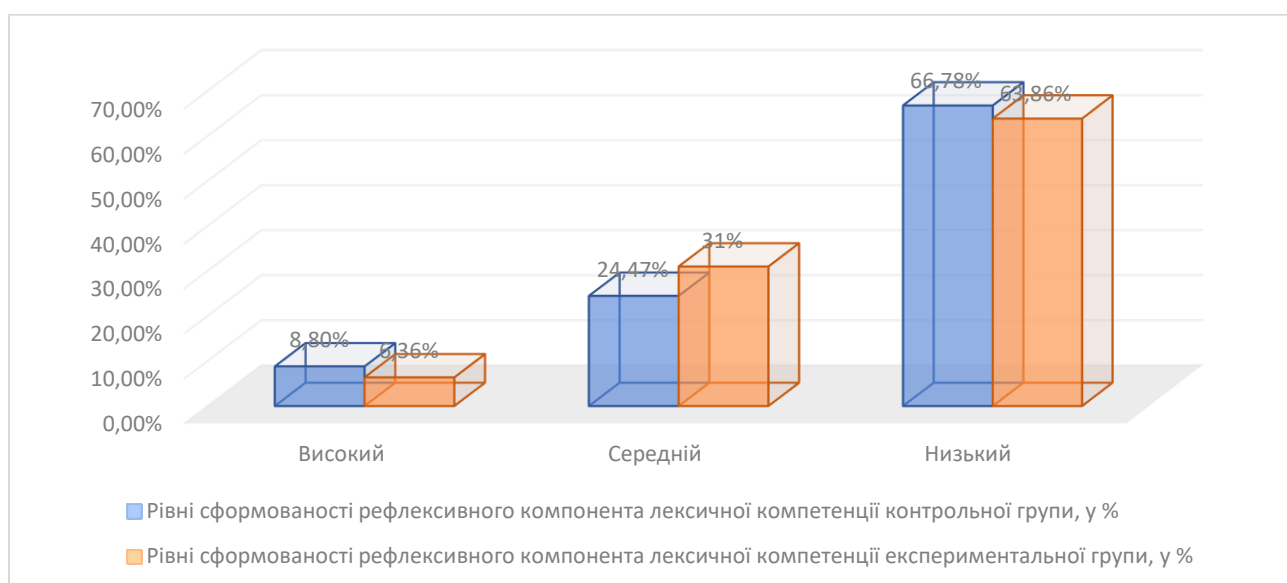
Розглянемо динаміку рівня сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи у %, відтворену в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка рівнів сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, у %

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	8,8%	6,36%
Середній	24,47%	31%
Низький	66,78%	63,86%

Динамічні зміни рівня сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи у % відображена на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Динаміка рівнів сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, (%)

У контрольній групі високий рівень сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції мають 8,8% учнів, середній рівень – 24,47%, низький рівень – 66,78% учнів.

В експериментальній групі високий рівень сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції мають 6,36% учнів, середній рівень – 31% учнів, низький рівень – 63,86% учнів.

Динаміка розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи у % відтворена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка рівнів сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи, у %

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	7,82%	7,6%
Середній	30,55%	26,98%
Низький	61,96%	65,74%

Динаміка рівнів сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи у % відображена на рис. 2.6.

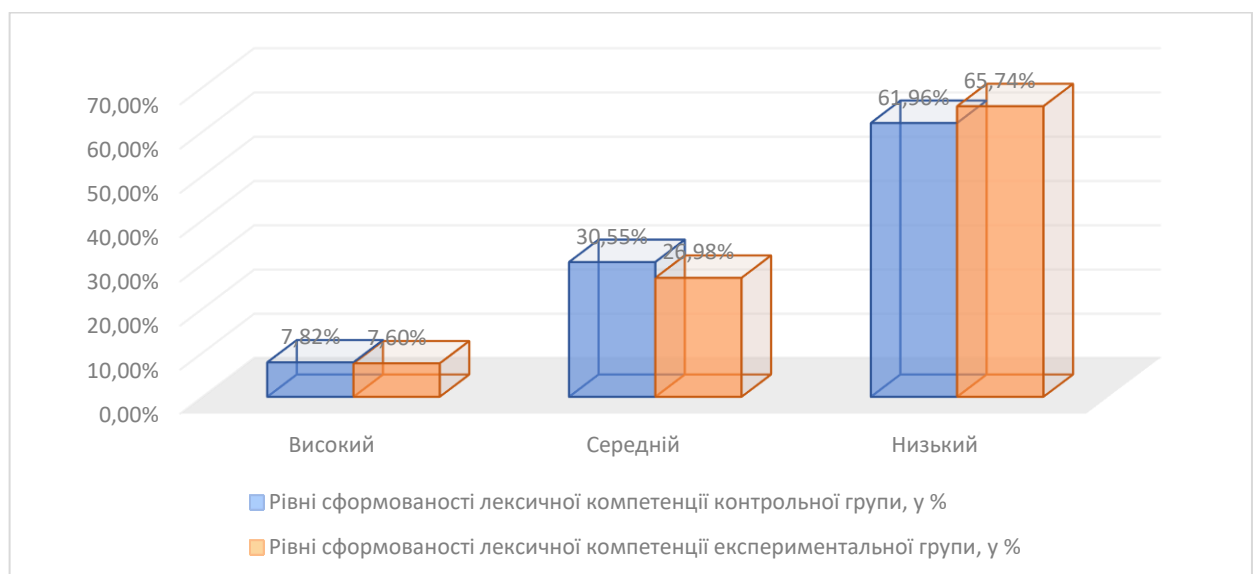

Рис. 2.6. Динаміка рівнів лексичної компетенції учнів старшої школи (%)

Результати констатувального етапу експерименту дозволили дійти висновку про те, що рівень розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи не відповідає їх віковим можливостям. Тож результати діагностики розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи свідчать про необхідність розробки та проведення комплексу заходів із врахуванням необхідних організаційно-педагогічних умов з використанням мобільних додатків для вивчення англійської мови для формування лексичної компетенції учнів старшої школи.

2.2. Система роботи щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови

На другому етапі дослідження ми розробили систему роботи з розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. При цьому зміст навальної діяльності у контрольній групі не змінювався, мінявся характер її проведення у експериментальній групі.

Результати констатувального експерименту засвідчили необхідність вдосконалення методики формування лексичної компетенції учнів старшої школи. Відтак нами було розроблену спеціальну авторську організаційно-педагогічну модель «Формування лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови», яку буде реалізовано під час формувального експерименту.

Мета формувального експерименту – перевірка ефективності розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови.

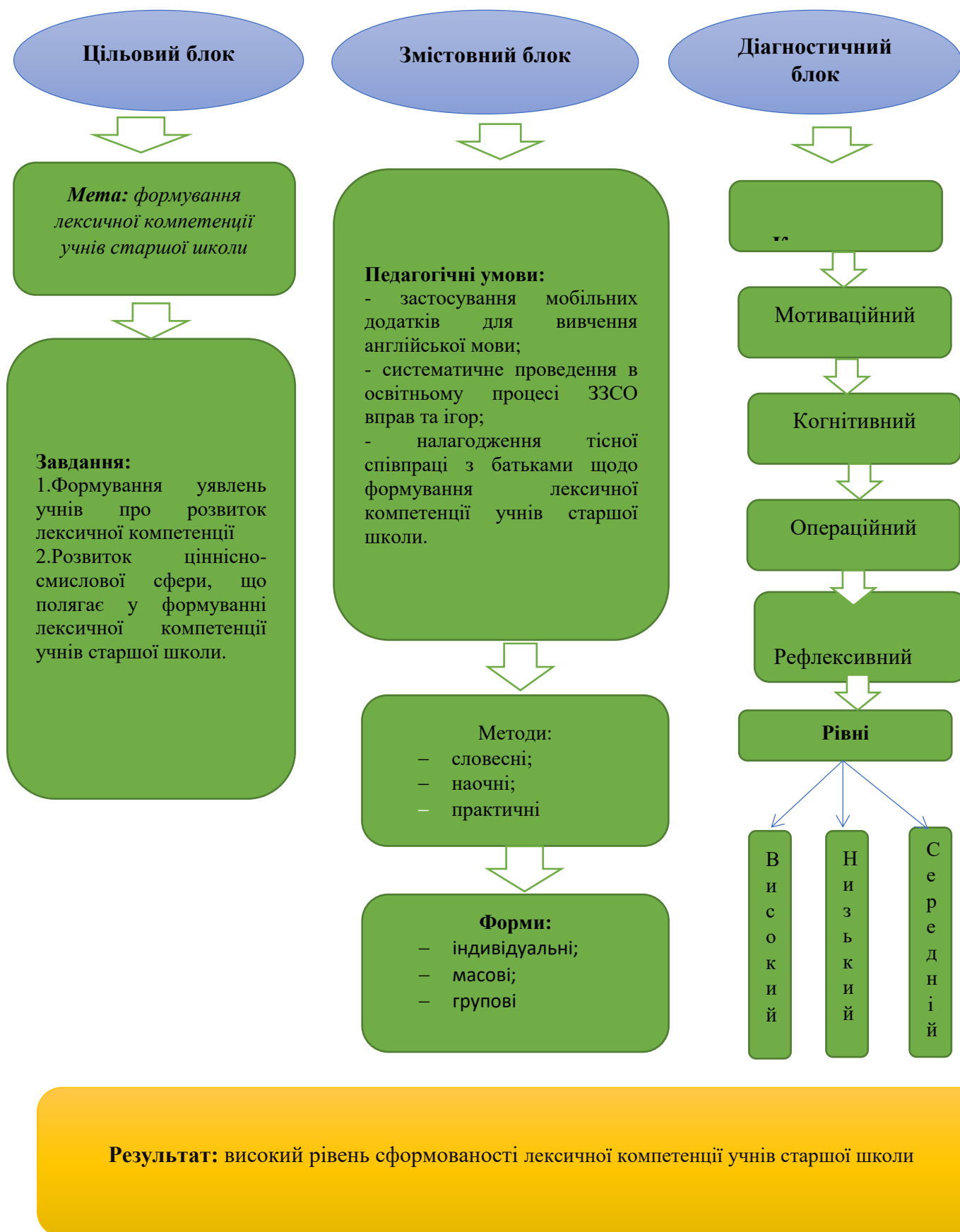

Рис. 2.7. Модель формувального експерименту

Зауважимо, що навчальна програма з іноземних мов для учнів 10-11 класу загальноосвітньої школи зауважує, що вони повинні [35]:

- описувати життєві ситуації та реалії та аналізувати їх причини та наслідки;
- висловлювати власні припущення та прогнозувати ймовірність і наслідки подій;
- описувати події в логічній послідовності та висловлювати власні думки;
- обговорити перспективи;
- вносити пропозиції та відповідати на пропозиції інших;
- обґрунтуйте свою точку зору;
- беріть участь в дискусіях і привертайте увагу своїх співрозмовників.

Під час проведення пробного навчання відповідно до програми учні 10-го класу вивчали тему «Houses and Homes». Це включало детальне та поглиблене вивчення типів житла, безпеки житла та домашнього господарства, купівлі та оренди житла, ремонту та реконструкції в досліджуваних країнах (Великобританія та США), усунення різноманітних збоїв.

Використання мобільних пристроїв у навчальному процесі різноманітне. По-перше, їх використання передбачає активне використання основних технічних функцій гаджета для запису та прослуховування інформації, зйомки відео чи фото. Крім того, використовуються інші технології, такі як мобільні додатки, Інтернет з численними освітніми веб-сайтами, онлайн-словники чи енциклопедії.

По-друге, впровадження мобільних пристроїв у процес навчання іноземної (англійської) мови базується на онлайн-роботі, пов'язаній з пошуком, збором та аналізом різноманітної інформації, у тому числі автентичних матеріалів, необхідних для успішного навчання. Виконати завдання в межах дослідницької теми «Houses and Homes».

При вивченні будь-якої теми навчальної програми ключовим фактором успішного досягнення поставлених учителем освітніх цілей є організація інтерактивного навчання. Тому робляться спроби впровадження мобільних

телефонів та інших гаджетів у навчальний процес у рамках різних видів роботи: індивідуальної, групової, парної, за моделлю «студент-група», «група-студент» [17, с. 26].

Використання мобільних пристроїв під час навчального процесу на курсах англійської мови дозволяє досягти наступних цілей [23, с. 66]:

1) Тренувати та закріплювати навички письма, вести бесіди та виступати перед аудиторією;

2) Розвивати вміння збирати, аналізувати та систематизувати дані, робити висновки та формулювати висновки.

На етапі ознайомлення з новим матеріалом з теми учням доцільно виконувати наступні завдання. Учні діляться на 4 групи по 3-4 особи в кожній. Їх завдання полягало в наступному: протягом 5 хвилин уроку вони повинні були опитати студентів і поставити їм однакові запитання: Do you live in a house or a flat? Відповіді респондентів повинні бути записані на мобільний телефон. Протягом курсу кожна група матиме від 3 до 5 хвилин, щоб прослухати проведені інтерв'ю, опрацювати отриману інформацію та підготувати короткий звіт. У звіті має бути відображено загальну кількість респондентів і підраховано загальну кількість відповідей.

Тому таке просте завдання дає чудову можливість вдосконалити навички досліджувати, слухати, працювати в групах, узагальнювати та подавати отриману інформацію іноземною мовою.

Тому ми вважаємо доцільним надати ресурси для аналізу технологій мобільного навчання в магістерській роботі. Тому ми вважаємо, що одним із шляхів впровадження мобільних пристроїв у навчальний процес для безпосереднього розвитку словникових здібностей тих, хто вивчає англійську мову є використання освітніх мобільних додатків. Мобільні програми – це програмне забезпечення, призначене для роботи на смартфонах, планшетах та інших мобільних пристроях. Наразі більшість мобільних програм для вивчення англійської пропонують подкасти та подкасти. Подкасти – це аудіоблоги або трансляції, які регулярно публікуються в мережі у вигляді випусків [9, с. 109].

Таким чином викладачам не потрібно витратити зайвий час на пошук технічних засобів для відтворення аудіо-матеріалів, а також створюються комфортні умови для слухання аудіо учнями. Наприклад, на практичних заняттях, особливо розвитку словникового запасу, ми використовуємо додаток «6 Minute English», який містить аудіо-матеріали з супровідними текстами, лексику з транскрипцією та різноманітні завдання. Враховуючи позитивні наслідки впровадження цього методу в процес навчання англійської мови, ми відібрали деякі додатки для формування словникових навичок старшокласників (табл. 2.7.).

Таблиця 2.7.

Мобільні додатки для розвитку лексичної компетенції учнів старших класів на уроках англійської мови

Мобільний додаток	Характеристика
6 Minute English BBC	Тематичний цикл аудіо-матеріалів різної складності та завдання на розуміння почутого.
ESL	Аудіо-текст незнайомих слів можна зберігати та додатково обробляти.
EngVid	Ці курси розроблені для розвитку навичок вимови та розуміння англійського акценту.
IELTS Listening English	Аудіо-матеріали різного рівня складності та їх тести.
TED	Доступ до відео- та аудіозаписів розмовних виступів знаменитостей.

Оскільки більшість мобільних додатків призначені для самостійного вивчення англійської мови та особистого використання, недоліком такого підходу до використання мобільних пристроїв на курсах англійської є відсутність автоматизованої системи моніторингу активності студентів. Тобто вчителі не можуть отримати ті результати, які учні отримують у завданнях на розуміння після прослуховування аудіо-тексту.

Що стосується системи запитань середньої школи, то одним із основних типів вправ можуть бути вправи, що формують знання нових словникових

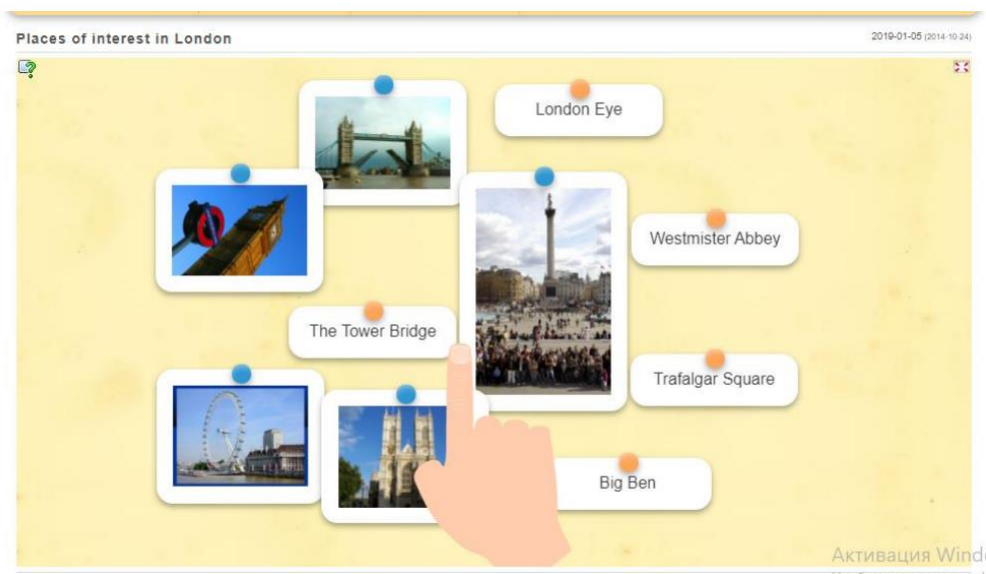
одиниць із денотативного значення нової одиниці лексики та навичок рецепції при прослуховуванні записів. Приклад такої вправи: (Учні слухають і повторюють нові словникові елементи. Потім з'єднують вивчені словникові елементи із зображеннями).

The screenshot shows a digital learning interface with two exercises. Exercise 1 is titled 'Listen and repeat the words. Match them with pictures 1-14.' It lists 14 words: chemist, church, cinema, hotel, library, museum, newsagent, restaurant, school, shoe shop, shopping centre, sports centre, supermarket, and underground station. Below the list are 14 numbered images: 1. Supermarket aisle, 2. Newsagent stand, 3. Underground station platform, 4. Cinema sign, 5. Restaurant interior, 6. Pharmacist at a counter, 7. Church exterior, 8. Person reading in a library, 9. Outdoor cafe seating, 10. Basketball game, 11. School hallway, 12. Teacher in a classroom, 13. Pharmacist with a customer, 14. Hotel sign at night.

Exercise 2 is titled 'Listen to the six sounds. Match them with the places from exercise 1.' It includes a timer of 1:39 and a partial list of sounds, with '1 - underground station' visible.

Рис. 2.8. «All Clear» с. 42, тема «Going places»

Щоб закріпити вивчені словникові одиниці, старшокласники можуть використовувати програми для створення відповідних інтелект-карт на основі додатків Lucidchart та Mindmaster. Окрім роботи з підручником вчитель може запропонувати виконати завдання «Places of interest in London» за допомогою додатка LearningApps.

Рис. 2.9. LearningApps

Наступна категорія вправ спрямована на розширення семантичної області лексичних одиниць, таких як знання та вміння визначати контекстуальні значення, фрази на основі прочитаних текстів. Прикладом вправи може бути:

2 Read the text again. Match 1–5 with a–e. Write them in your notebook.

1 a mountain	a) the Adelphi
2 a football team	b) the Sugar Loaf
3 a river	c) Everton
4 a music group	d) the Mersey
5 a hotel	e) The Beatles

Рис. 2.10. «All Clear» с. 43, тема «Going places»

Щоб закріпити вивчений словниковий запас, вчителі можуть грати в інтерактивні ігри за допомогою програми Duolingo (вчитель вибирає тему: «Місця» та «Об’єкти»).

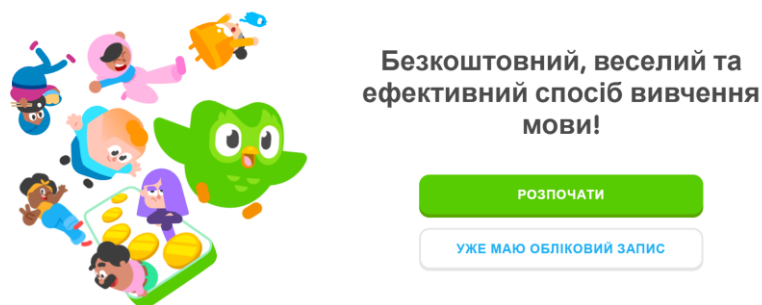

Рис. 2.11. Duolingo

Наступний тип вправ спрямований на вивчення лексики з теми «Prepositions of place». Учні зобов'язані читати та перекладати українською мовою:

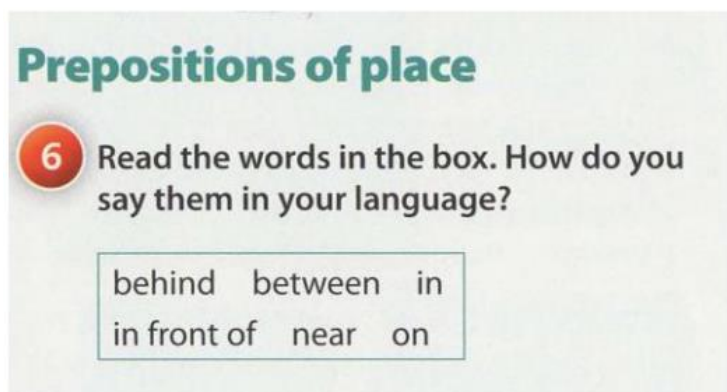

Рис. 2.12. «All Clear» с. 47, тема «Going places»

Щоб краще запам'ятати лексику з певної теми, вчителі та учні можуть разом скласти невеликі речення чи фрази та відобразити їх на розумовій карті (Mindmaster). Створені інтелектуальні карти допоможуть учням виконувати завдання та готуватися до іспитів:

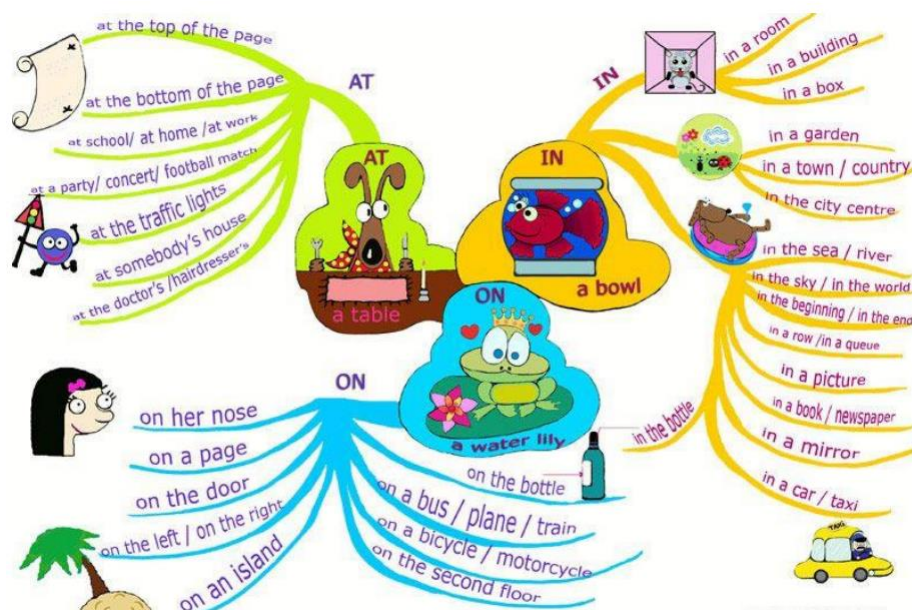

Рис. 2.13. Створено за допомогою програми Mindmaster

Таким чином, розроблена нами система роботи мала на меті лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. В роботі по формуванню лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови можуть використовуватися різні мобільні додатки. Для того, щоб отримати конкретну інформацію про те, які зміни відбулися у рівні досліджуваних уявлень учнів, ми провели заключну частину експериментального дослідження, яка включала контрольне діагностування. Мобільні додатки для вивчення англійської мови сприяли розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи, знань та уявлень про предмети, явища, процеси. Під час аналізу ігрових цифрових ресурсів були виділені найбільш популярні ігрові ресурси задля навчання лексики англійської мови, а саме: BBC Learning English; One Word a Day; Lingualeo; 53 Duolingo; ED(English Dom) Words; Lucidchart (mind map); Mindmaster (mind map).

2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження

Для визначення ефективності проведеного експерименту з використанням мобільних додатків для вивчення англійської мови щодо формування лексичної компетенції учнів старшої школи на початковому етапі контрольного етапу експерименту було застосовано методику описану в підрозділі 2.1.

Проаналізуємо результати контрольного етапу педагогічного експерименту. У таблиці 2.8., наведено динаміку змін рівня сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи в контрольній групі та експериментальній групі.

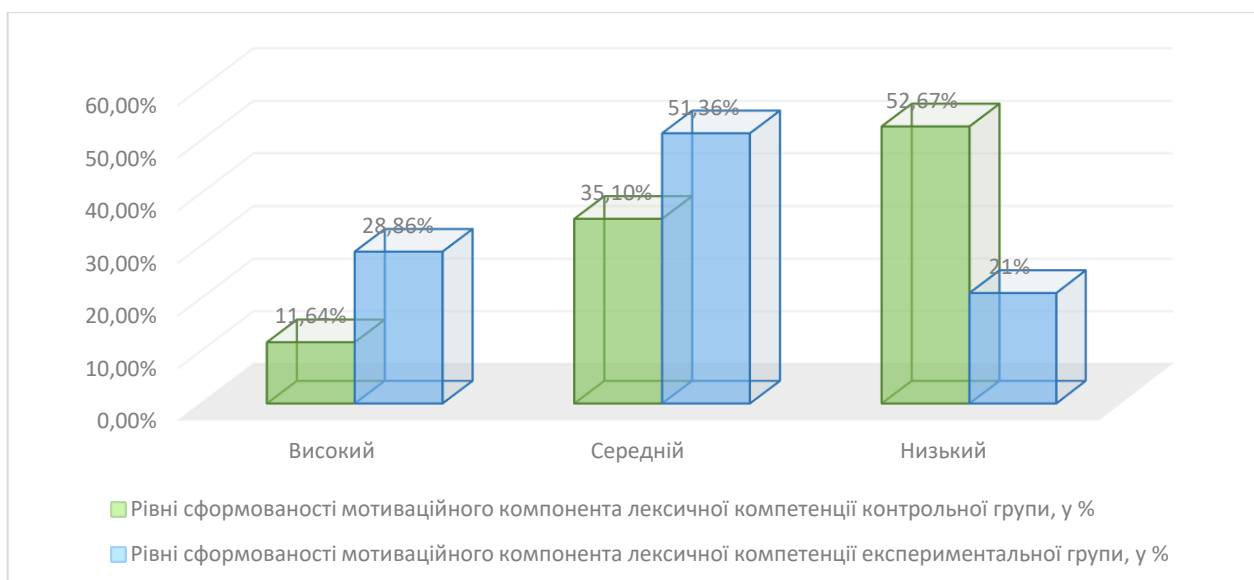
Таблиця. 2.8

Динаміка рівнів сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, у %

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	11,64%	28,86%
Середній	35,1%	51,36%
Низький	52,67%	21%

Динамічні зміни рівнів сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи контрольної та експериментальної груп у % представлена на рис. 2.14.

Рис. 2.14. Динаміка рівнів сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, (%)

Отже, на контрольному етапі педагогічного експерименту 11,64 % учнів контрольної групи мали відносно високий рівень сформованості мотиваційної складової лексичної компетенції, 35,1% учнів – середній рівень, 52,67% учнів – низький рівень сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи.

На контрольному етапі педагогічного експерименту у 28,86% учнів експериментальної групи мають високий рівень лексичної компетенції, 51,36% учнів – середній рівень, 21% учнів – низький рівень сформованості мотиваційного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи.

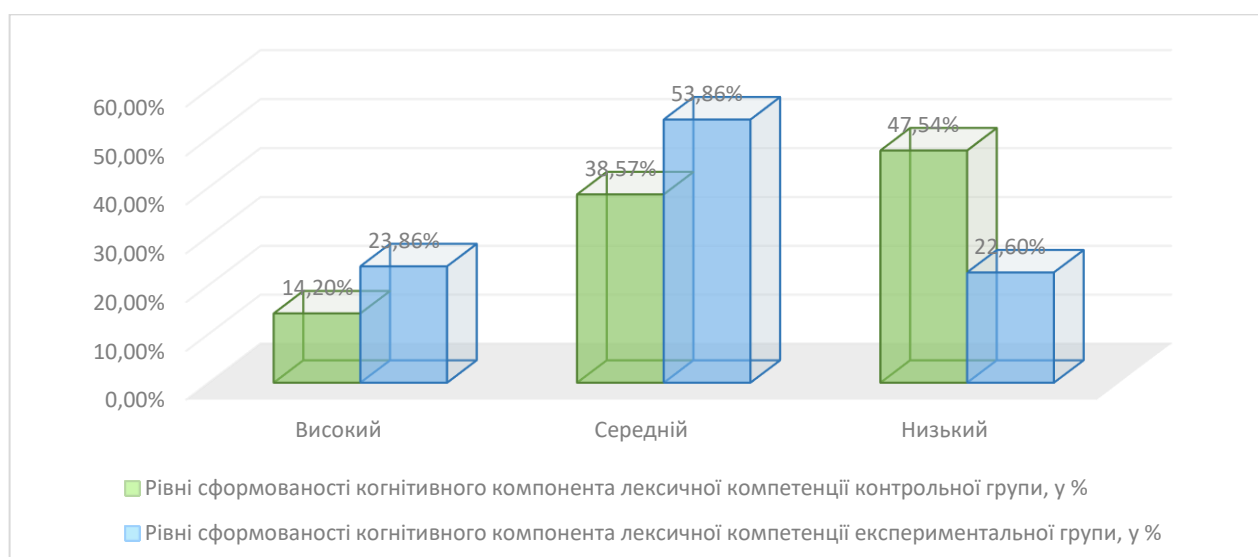
Динамічні зміни рівня сформованості когнітивного компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи у % відтворена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка рівнів сформованості когнітивного компонента цифрового громадянства молодших школярів, у %

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	14,2%	23,86%
Середній	38,57%	53,86%
Низький	47,54%	22,6%

Динамічні зміни рівня сформованості когнітивного компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи у % відтворена на рис. 2.15.

Рис. 2.15. Динаміка рівнів сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, (%)

На контрольному етапі експерименту високий рівень сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції мають 14,2% учнів контрольної групи, 38,57% учнів – середній рівень, 47,54% учнів – низький рівень сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи.

На контрольному етапі експерименту 23,86% учнів експериментальної групи мали високий рівень сформованості когнітивного компоненту лексичної компетенції, 53,86% учнів – середній рівень, 22,6% учнів – низький рівень

сформованості когнітивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи.

Розглянемо динаміку рівня сформованості процесуального компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи у %, відтворену в таблиці 2.10.

Таблиця 2.11

Динаміка рівнів сформованості процесуального компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, у %

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості процесуального компонента лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості процесуального компонента лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	12,93%	26%
Середній	39,85%	61,36%
Низький	47,54%	13,86%

Динамічні зміни процесуального компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи у % відображена на рис. 2.16.

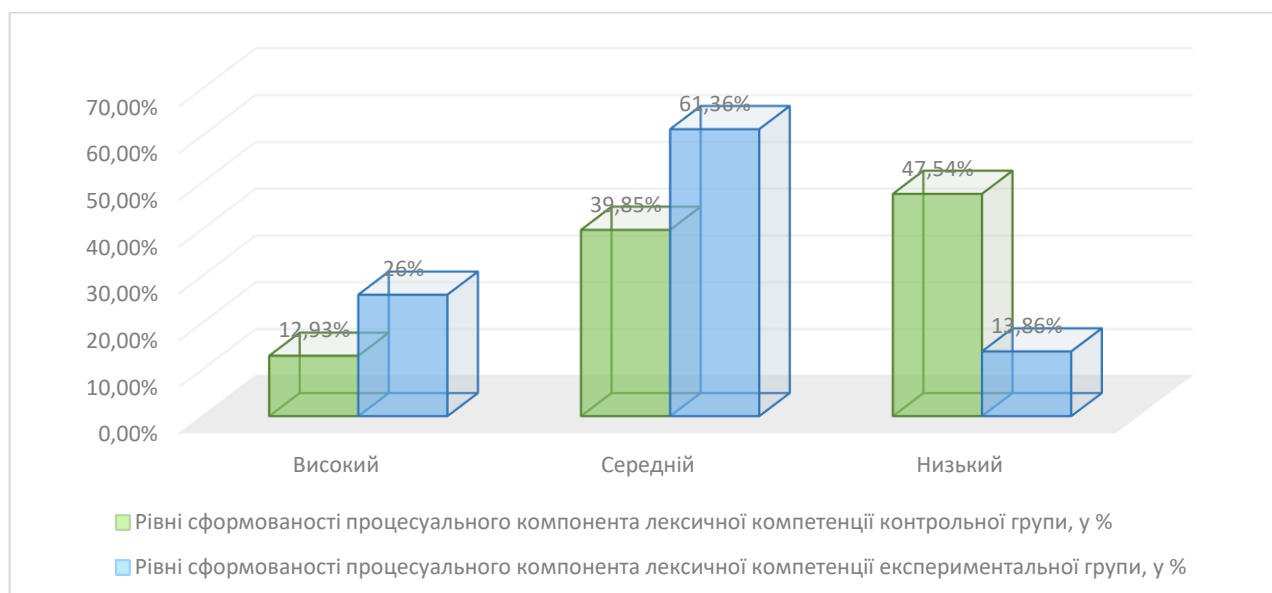

Рис. 2.16. Динаміка рівнів сформованості процесуального компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, (%)

Отже, на контрольному етапі експерименту 12,93% учнів контрольної групи мали високий рівень сформованості процесуального компоненту лексичної компетенції, 39,85% учнів – середній рівень, 47,54% учнів – низький рівень сформованості процесуального компонента лексичної компетенції учнів старшої школи.

На контрольному етапі експерименту, відповідно, 26% учнів експериментальної групи мають високий рівень сформованості процесуального компонента лексичної компетенції, 61,36% учнів – середній рівень, 13,86% учнів – низький рівень сформованості процесуального компонента лексичної компетенції учнів старшої школи.

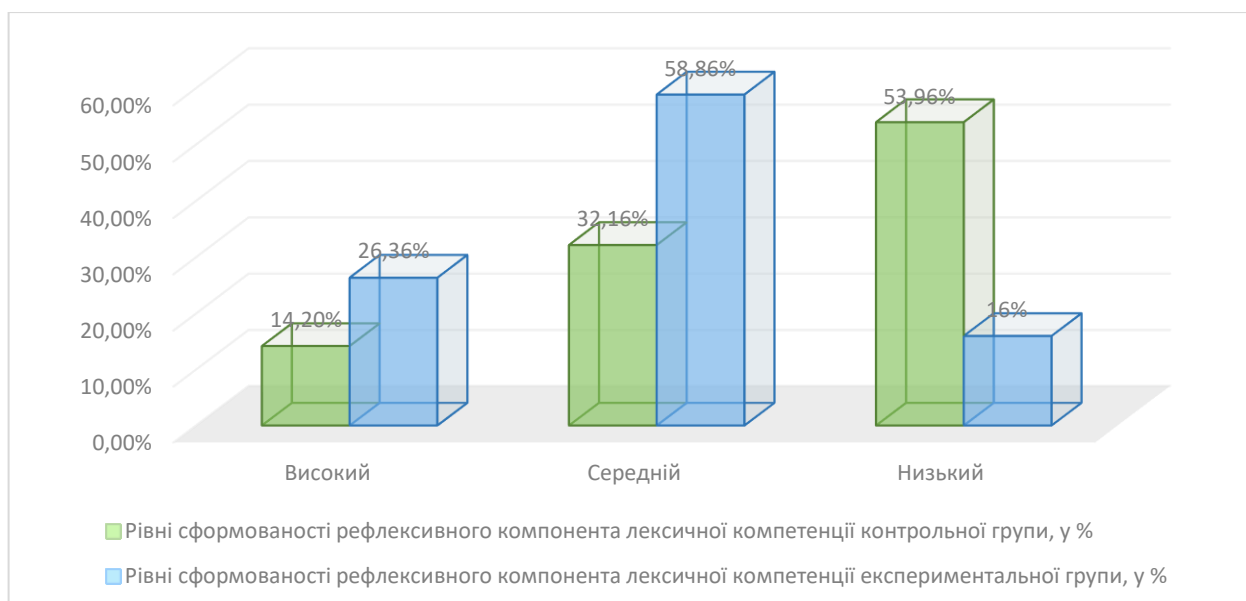
Розглянемо динаміку рівня сформованості рефлексивного компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи у %, відтворену в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка рівнів сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи, у %

<i>Рівень</i>	<i>Рівні сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції контрольної групи, у %</i>	<i>Рівні сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції експериментальної групи, у %</i>
Високий	14,2%	26,36%
Середній	32,16%	58,86%
Низький	53,96%	16%

Динамічні зміни рівня сформованості рефлексивного компоненту лексичної компетенції учнів старшої школи у % відображена на рис. 2.17.

Рис. 2.17. Динаміка рівнів сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції учнів старшої школи (%)

На контрольному етапі педагогічного експерименту, відповідно, в контрольній групі 14,2% учнів мають високий рівень сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції, 32,16% учнів – середній рівень, 53,96% учнів – низький рівень сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції.

На контрольному етапі педагогічного експерименту, відповідно, 26,36% учнів експериментальної групи мали високий рівень сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції, 58,86% учнів – середній рівень, 16% учнів – низький рівень сформованості рефлексивного компонента лексичної компетенції.

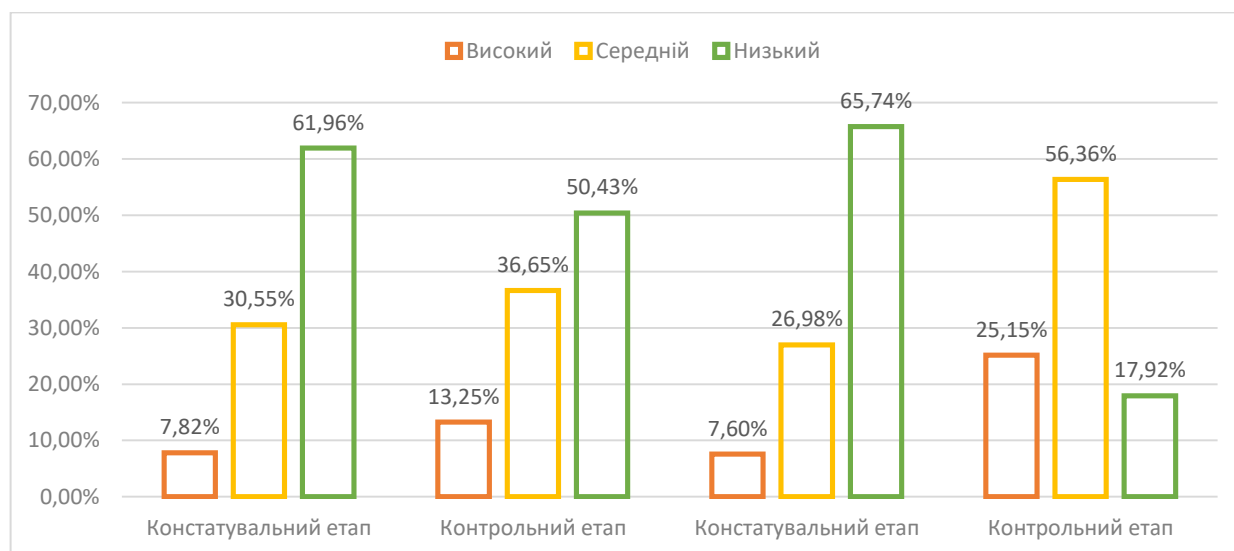
Динаміка сформованого лексичної компетенції учнів старшої школи в % відтворена в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Динаміка рівнів сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи, у %

Рівень	Рівні сформованості лексичної компетенції контрольної групи, у %		Рівні сформованості лексичної компетенції експериментальної групи, у %	
	Констатувальний етап	Контрольний етап	Констатувальний етап	Контрольний етап
Високий	7,82%	13,25%	7,6%	25,15%
Середній	30,55%	36,65%	26,98%	56,36%
Низький	61,96%	50,43%	65,74%	17,92%

Динаміка сформованого лексичної компетенції учнів старшої школи у % відображена на рис. 2.18.

Рис. 2.18. Динаміка рівнів сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи (%)

На контрольному етапі педагогічного експерименту, відповідно, в контрольній групі 13,25% учнів мають високий рівень сформованості лексичної компетенції, 36,65 % учнів – середній рівень, 50,43% учнів – низький рівень сформованості лексичної компетенції.

На контрольному етапі педагогічного експерименту, відповідно, в експериментальній групі 25,15% учнів мають високий рівень сформованості

лексичної компетенції, 56,36% учнів – середній рівень, 17,92% респондентів – низький рівень сформованості лексичної компетенції.

Отже, за період навчання збільшилась кількість учнів із високим рівнем сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи в контрольній групі на 5,54%, в експериментальній – на 18,55%.

Збільшилась кількість учнів із середнім рівнем сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи в контрольній групі – на 6,2%, в експериментальній групі – на 29,49%.

При цьому зменшилась кількість учнів із низьким рівнем сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи в контрольній групі на 11,64%, в експериментальній групі – на 47,6%.

Отже, результати статистичної обробки показників експерименту підтвердили ефективність запропонованої методики щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи. Аналіз результатів показав, що наприкінці експерименту учнів експериментальної групи мали значно більш вищі показники лексичної компетенції, а кількість учнів із низьким рівнем зменшилася. Показники учнів контрольної групи суттєво не змінюються. Застосовуючи мобільні додатки для вивчення англійської мови здійснює позитивний вплив на формування лексичної компетенції учнів старшої школи. Проведене дослідження лексичної компетенції учнів старшої школи в умовах ЗЗСО зумовлює доцільність подальших досліджень шляхів та засобів цієї роботи на різних вікових етапах учнів.

Висновки до розділу 2

Отже, провівши експериментальне дослідження щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови, можна зробити наступні висновки:

Нами було проведене експериментальне дослідження щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. Базою дослідження виступив ЗЗСО №15 м. Рівне. Для проведення експерименту було залучено 30 учнів старших класів. Результати констатувального етапу експерименту дозволили дійти висновку про те, що рівень розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи не відповідає їх віковим можливостям. Тож результати діагностики розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи свідчать про необхідність розробки та проведення комплексу заходів із врахуванням необхідних організаційно-педагогічних умов з використанням мобільних додатків для вивчення англійської мови для формування лексичної компетенції учнів старшої школи.

На другому етапі дослідження ми розробили систему роботи з розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. Розроблена нами система роботи мала на меті лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. В роботі по формуванню лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови можуть використовуватися різні мобільні додатки. Для того, щоб отримати конкретну інформацію про те, які зміни відбулися у рівні досліджуваних уявлень учнів, ми провели заключну частину експериментального дослідження, яка включала контрольне діагностування. Мобільні додатки для вивчення англійської мови сприяли розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи, знань та уявлень про предмети, явища, процеси. Під час аналізу ігрових цифрових ресурсів були виділені найбільш популярні ігрові ресурси задля навчання лексики англійської мови, а саме: BBC Learning English; One Word a

Day; Lingualeo; 53 Duolingo; ED(English Dom) Words; Lucidchart (mind map); Mindmaster (mind map).

Отже, результати статистичної обробки показників експерименту підтвердили ефективність запропонованої методики щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи. Аналіз результатів показав, що наприкінці експерименту учнів експериментальної групи мали значно більш вищі показники лексичної компетенції, а кількість учнів із низьким рівнем зменшилася. Показники учнів контрольної групи суттєво не змінюються. Застосовуючи мобільні додатки для вивчення англійської мови здійснює позитивний вплив на формування лексичної компетенції учнів старшої школи. Проведене дослідження лексичної компетенції учнів старшої школи в умовах ЗЗСО зумовлює доцільність подальших досліджень шляхів та засобів цієї роботи на різних вікових етапах учнів.

ВИСНОВКИ

Отже, проаналізувавши розвиток лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови, можна зробити наступні висновки:

На основі аналізу науково-педагогічної літератури обговорено загальні принципи та підходи до формування лексичної компетенції, проаналізовано вікові та індивідуальні особливості формування лексичної компетенції, виділено та класифікаційні принципи комбінованої візуалізації сформованості лексичної компетенції старшокласників. Поняття «лексична компетенція» охоплює знання лексики, словникові уміння та навички. Аналіз науково-методичної літератури показує, що доцільно враховувати принципи розвивального навчання, принципи усвідомленості, оскільки ці принципи забезпечують самостійність, мобільність і міцність у формуванні лексичної компетенції. З точки зору практично-методичних принципів необхідно враховувати передбачуваний розвиток форм усного мовлення щодо форм писемного мовлення, особливий зв'язок роботи із засвоєння нових слів і нових значень відомих слів. Літературні заняття та позакласне читання, на яких відбувається розвиток лексичної компетенції.

Лексична компетенція є надзвичайно важливою для учнів старшої школи, оскільки допомагає їм ефективно спілкуватися, навчатися та розвиватися. Її особливості полягають у розширенні спектра тем, опануванні складніших лексичних одиниць та вмінню їх використанні в контексті. Для формування цієї компетенції необхідні систематичне вивчення лексики, різноманітні вправи та захопливі методи, як-от мовні ігри. Розвинена лексична компетенція дає змогу вільно володіти мовою, що є запорукою успіху в різних сферах життя. Формування лексичної компетентності учнів старших класів має передбачати оцінку сформованості рецептивних лексичних навичок (точність розуміння – ступінь правильності співвіднесення лексичної форми зі змістом) і оцінку сформованості репродуктивних лексичних навичок (правильне виконання всіх операцій, які входять до лексичних навичок говоріння і письма). До об'єктів

контролю сформованості лексичної компетентності входять лексичні завдання, лексичні навички і лексичні уміння.

Мобільні додатки є перспективним інструментом для розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи. Їхня доступність, інтерактивність та особистісно-орієнтований підхід сприяють ефективному запам'ятовуванню нових слів, розширенню словникового запасу та практичному використанню лексики у контексті. Дослідження підтверджують позитивний вплив мобільних додатків на збільшення словникового запасу, розуміння нових слів та мотивацію учнів. Для максимальної ефективності важливий вибір відповідних додатків, визначення цілей навчання, складання плану та самоконтроль. Мобільні додатки не замінять традиційне навчання, але стануть його цінним доповненням, покращуючи лексичні навички, підвищуючи мотивацію та сприяючи успішному вивченню англійської мови.

Нами було проведене експериментальне дослідження щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. Базою дослідження виступив ЗЗСО №15 м. Рівне. Для проведення експерименту було залучено 30 учнів старших класів. Результати констатувального етапу експерименту дозволили дійти висновку про те, що рівень розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи не відповідає їх віковим можливостям. Тож результати діагностики розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи свідчать про необхідність розробки та проведення комплексу заходів із врахуванням необхідних організаційно-педагогічних умов з використанням мобільних додатків для вивчення англійської мови для формування лексичної компетенції учнів старшої школи.

На другому етапі дослідження ми розробили систему роботи з розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. Розроблена нами система роботи мала на меті лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської мови. В роботі по формуванню лексичної компетенції учнів старшої школи за допомогою мобільних додатків для вивчення англійської

мови можуть використовуватися різні мобільні додатки. Для того, щоб отримати конкретну інформацію про те, які зміни відбулися у рівні досліджуваних уявлень учнів, ми провели заключну частину експериментального дослідження, яка включала контрольне діагностування. Мобільні додатки для вивчення англійської мови сприяли розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи, знань та уявлень про предмети, явища, процеси. Під час аналізу ігрових цифрових ресурсів були виділені найбільш популярні ігрові ресурси задля навчання лексики англійської мови, а саме: BBC Learning English; One Word a Day; Lingualeo; 53 Duolingo; ED(English Dom) Words; Lucidchart (mind map); Mindmaster (mind map).

На контрольному етапі педагогічного експерименту, відповідно, в контрольній групі 13,25% учнів мають високий рівень сформованості лексичної компетенції, 36,65 % учнів – середній рівень, 50,43% учнів – низький рівень сформованості лексичної компетенції. На контрольному етапі педагогічного експерименту, відповідно, в експериментальній групі 25,15% учнів мають високий рівень сформованості лексичної компетенції, 56,36% учнів – середній рівень, 17,92% респондентів – низький рівень сформованості лексичної компетенції. Отже, за період навчання збільшилась кількість учнів із високим рівнем сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи в контрольній групі на 5,54%, в експериментальній – на 18,55%. Збільшилась кількість учнів із середнім рівнем сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи в контрольній групі – на 6,2%, в експериментальній групі – на 29,49%. При цьому зменшилась кількість учнів із низьким рівнем сформованості лексичної компетенції учнів старшої школи в контрольній групі на 11,64%, в експериментальній групі – на 47,6%.

Отже, результати статистичної обробки показників експерименту підтвердили ефективність запропонованої методики щодо розвитку лексичної компетенції учнів старшої школи. Аналіз результатів показав, що наприкінці експерименту учнів експериментальної групи мали значно більш вищі показники лексичної компетенції, а кількість учнів із низьким рівнем зменшилася.

Показники учнів контрольної групи суттєво не змінюються. Застосовуючи мобільні додатки для вивчення англійської мови здійснює позитивний вплив на формування лексичної компетенції учнів старшої школи. Проведене дослідження лексичної компетенції учнів старшої школи в умовах ЗЗСО зумовлює доцільність подальших досліджень шляхів та засобів цієї роботи на різних вікових етапах учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амеліна С. М. Формування граматичної компетенції у професійній підготовці майбутніх перекладачів. 2014. С. 22 – 27.
2. Багрій Г. А. Психологічні передумови формування аудитивнокомпетенції майбутніх перекладачів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологічні науки*. 2015. № 1. С. 5 - 15.
3. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2(70). С. 19-30.
4. Брухаль Я. Б., Білик О. О. Сутнісні характеристики технології мобільного навчання іноземної мови як педагогічної інновації. *Молодий вчений. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 6 (46). с. 201 -205
5. Бутиріна М. В. Теоретичні основи дистанційного навчання у галузі технологічної освіти України. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2012_97/Butyr.pdf.
6. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2011. 206 с.
7. Гапонова С. В. Психологічні аспекти побудови підсистеми вправ для формування іншомовної компетенції у переглядовому читанні газетних інформаційних статей. *Іноземні мови*. 2007. № 4. С. 12– 15.
8. Гнаткевич Ю. В. Навчання лексичного аспекту чужоземної мови у вищих навчальних закладах. Київ: Просвіта, 1999. 317 с.
9. Горбатюк Р. М. Формування готовності майбутніх педагогічних фахівців засобами мобільних технологій. *Сучасні інформаційні технологи та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 2017. Вип. 48. С. 106-109.
- 10.Горовий В. М. Інформаційна складова соціокультурної трансформації українського суспільства: монографія. Київ: НВЦ Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2012. 202 с.

11. Громяк М. Проблеми впровадження та використання електронного навчання у вищих навчальних закладах. 2012. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2012_97/Butyr.pdf.
12. Гудзик І.П. Компетентнісно орієнтоване навчання російської мови у початкових класах (у школах з українською мовою навчання): автореф. дис. д-ра. пед. наук. Київ, 2008. 39 с.
13. Декларація принципів толерантності. Схвалена Генеральною конференцією ЮНЕСКУ на її двадцять восьмій сесії в Парижі 16 листопада 1995 року. Організація Об'єднаних націй з питань освіти, науки, культури.
14. Дементьєва Т. І. Формування комунікативної компетенції учнів-іноземців підготовчих факультетів у процесі навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання». Харків, 2005. 18 с.
15. Дидактичні передумови формування в учнів основної школи англomовної граматичної компетенції за когнітивно-комунікативним підходом. URL: <http://www.edudirect.net/sopids-46-1.html>
16. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
17. Єременко Т. Є. Навчання читання англійською мовою учнів мовних факультетів. Навчальний посібник з курсу методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. 201 с.
18. Задорожна І. П. Вимоги до володіння лінгвістичною компетенцією майбутніми вчителями англійської мови. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Педагогіка та психологія. Київ, 2010. Вип. 17. С. 46–51.
19. Кавицька Т., Осідак В. Контроль та оцінювання у навчанні граматики англійської мови учнів-філологів. *Ars Linguodidacticae*. 2018. С. 45-55.
20. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання. Львів: СПОЛОМ, 2011. 136 с.

21. Каменський О. І. Формування англомовної лексичної компетенції учнів економічних спеціальностей засобами комп'ютерної навчальної програми. *Наука і освіта: наук.-практ. Журнал. Південний науковий Центр НАПН України*. 2010. № 4/5. С. 164–167.
22. Кіяновська Н.М. Поняття електронного навчання в контексті сучасної педагогічної науки URL: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Pedagogica/1_120037.doc.
23. Кононец Н. В. Розробка електронних підручників як інноваційний освітній проект вищої школи. Полтава: С. 66–67.
24. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа). *Педагогічна газета*, 2000. №6.
25. Косик В. Використання мобільних пристроїв та планшетів на базі ОС Android в навчальному процесі URL: <http://www.airo.com.ua/vikoristannya-mobilnih-pristroyiv-taplanshetiv-na-bazi-os-android-v-navchalnomu-protsesi/>
26. Кравець С. Г. Функції дистанційного навчання у системі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. URL: http://lib.iitta.gov.ua/705481/1/kravets%20S.G_tezy
27. Кузнецова І.О. Електронний підручник як важливий компонент системи дистанційного навчання. Суми: *СевНТУ*. 2012. № 127/2012. С. 63–67
28. Лапінський В. В. Електронні освітні ресурси — дидактичні вимоги і класифікація. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології*. 1 (3) (2 (50)). С. 214–218.
29. Леонтян М. А. Поняття «компетенція» і «компетентність» у теорії освіти. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер.: Педагогіка. 2012. Т. 188. Вип. 176. С. 73–75.
30. Литвинова С. Г. Методика використання технологій віртуального класу вчителем в організації індивідуального навчання учнів. 2011. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32306880.pdf>

- 31.Мартінова Р. Ю. Цілісна загально-дидактична модель змісту навчання іноземних мов: монографія. Київ: Вища шк., 2004. 454 с.
- 32.Марченко Н. Етапи розвитку рецептивної граматичної компетенції у майбутніх учителів німецької мови на базі англійської. С.183-188.
- 33.Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Вид. 2-е, випр. і перероб. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
- 34.Мірошник І. В. Методика формування англомовної граматичної компетенції в учнів початкової загальноосвітньої школи: дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Київ. 2013. 439 с.
- 35.Навчальні програми з іноземних мов¹ для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>
- 36.Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11–17.
- 37.Орловська О.В. Врахування вікових особливостей учнів старшої школи у процесі підготовки майбутнього вчителя до виховання толерантності у старшокласників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. Випуск 4. Педагогічні науки. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
- 38.Осідак В. В. Особливості застосування проблемно-пошукового методу у навчанні учнів вищих закладів освіти граматики іноземної мови. *ScientificJournal «ScienceRise: PedagogicalEducation»*. 2017. № 1(9). С.9-15.
- 39.Петрик А. 10 мобільних додатків для вивчення іноземної мови. URL: <http://www.uamodna.com/articles/10-mobiljnyh-dodatkiv-dlyavyvchennyainozemnoyi-movy/>.
- 40.Петрук О. М. Проблема інтегрованого підходу до процесу навчання в науковій літературі. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць Інст педагогіки Нац. акад.

- пед. наук України, Хмельниц. гуманіт.-пед. акад. Хмельницький, 2010. Вип. 8. С. 176–180.
- 41.Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної граматичної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Іноземні мови*. 2010. №4. С.15-25.
- 42.Шапран Л. Ю. Дидактичні можливості використання автоматизованих навчальних курсів вивчення іноземних мов. *Нові технології навчання*. Київ: НУХТ, 2006. С. 98-101.
- 43.Швалб Ю. Психологічні аспекти компетентнісного підходу в освіті. *Вища школа*. 2010. № 1. С. 31–36.
- 44.Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. Київ: АртЕК, 1998. 336 с.
- 45.Ballagas R. BYOD: Bring Your Own Device. URL: <http://www.vs.inf.ethz.ch/publ/papers/rohs-byod2004.pdf>
- 46.Bax S. CALL – past, present and future. *TESOL Quarterly*. Vol 31. 2003, № 1. P. 13-28.
- 47.Keegan D. The future of learning: From eLearning to m-Learning. URL: <http://eric.ed.gov/?id=ED472435>.
- 48.Kukulska-Hulme A. Mobile language learning now and in the future. London: Swedish Net University, 2006. P. 295-310.
- 49.Kuznekoff J., Titsworth S. The Impact of Mobile Phone Usage on Student Learning. *Communication Education*, 2013. № 62(3). P. 233 - 252.
- 50.Naismith L. Literature Review in Mobile Technologies and Learning: Futurelab Series Report. URL: <https://www.nfer.ac.uk/publications/FUTL15/FUTL15.pdf>
- 51.Park Y. A. Pedagogical Framework for Mobile Learning: Categorizing Educational Applications of Mobile Technologies into Four Types URL: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/791/1699>.
- 52.Pea R. Wild for learning: Interacting through new computing devices anytime, anywhere. *The Cambridge handbook of the learning sciences*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. P. 427-441.

53. Stevens D. An analysis of mobile learning in education, business, and medicine. Models for interdisciplinary mobile learning: Delivering information to students. Hershey, United States, 2011.
54. Tassinari M. G. Assessing learner autonomy: A dynamic model. Assessment and Autonomy in Language Learning – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015. P. 64-88.

Список експериментальної групи

Список контрольної групи

Список ЕГ	Список КГ
1. Бабік О.	1. Сніжана Б.
2. Барташ М.	2. Назар Б.
3. Бігун В.	3. Влад Б.
4. Бокій Р.	4. Юлія М.
5. Галай П.	5. Влад Б.
6. Гавриш І.	6. Дмитро Г.
7. Гетун В.	7. Анна З.
8. Гутник Д.	8. Вадим Л.
9. Захарчук А.	9. Юлія М.
10. Лопух В.	10. Аліна Н.
11. Мельник Ю.	11. Євген Н.
12. Мечкало Ю.	12. Станіслав П.
13. Нагорна А.	13. Аліна С.
14. Кабуш І.	14. Олійник Д.
15. Мельнтк І.	15. Гіндін Р.

Додаток Б

**Рівні сформованості лексичної компетенції учнів
на констатувальному етапі експерименту (експериментальна група)**

№ п\п	Прізвище, ім'я дитини	когнітивний критерій	емоційно-почуттєвий критерій	поведінковий критерій	Загальна сума балів та рівень
1.	Саша Б.	Середній (26)	Середній (26)	Середній (26)	Середній (126)
2.	Микола Б.	Середній (26)	Низький (16)	Середній (26)	Середній (106)
3.	Влад Б.	Середній (26)	Високий (36)	Високий (36)	Високий (146)
4.	Роман Б.	Середній (26)	Низький (16)	Достатній (26)	Середній (116)
5.	Павло Г.	Достатній (36)	Середній (26)	Достатній (36)	Високий (136)
6.	Інна Г.	Високий (36)	Високий (36)	Середній (26)	Високий (136)
7.	Влад Г.	Середній (26)	Високий (36)	Високий (36)	Середній (126)
8.	Дмитро Г.	Низький (16)	Середній (26)	Середній (26)	Середній (126)
9.	Анна З.	Низький (16)	Низький (16)	Низький (16)	Низький (66)
10.	Вадим Л.	Достатній (16)	Середній (26)	Середній (26)	Середній (96)
11.	Юлія Меч.	Високий (36)	Низький (16)	Середній (26)	Достатній (126)
12.	Юлія Мел.	Середній (26)	Низький (16)	Низький (16)	Низький (76)
13.	Аліна Н.	Низький (16)	Достатній (16)	Низький (16)	Низький (76)
14.	Кабуш І.	Середній (26)	Середній (26)	Низький (16)	Високий (36)
15.	Мельнтк І.	Низький (16)	Середній (26)	Середній (26)	Високий (36)

**Рівні сформованості лексичної компетенції учнів
на констатувальному етапі експерименту (контрольна група)**

№ п/п	Прізвище, ім'я дитини	когнітивний критерій	емоційно-почуттєвий критерій	поведінковий критерій	Загальна сума балів та рівень
1.	Сніжана Б.	Достатній (26)	Середній (26)	Достатній (26)	Достатній (126)
2.	Назар Б.	Середній (26)	Низький (16)	Середній (26)	Достатній (106)
3.	Влад Б.	Достатній (26)	Достатній (36)	Високий (36)	Високий (146)
4.	Юлія М.	Достатній (26)	Низький (16)	Середній (26)	Достатній (116)
5.	Павло Г.	Високий (36)	Середній (26)	Високий (36)	Високий (136)
6.	Інна Г.	Високий (36)	Високий (36)	Середній (26)	Високий (136)
7.	Влад Г.	Середній (26)	Високий (36)	Високий (36)	Середній (126)
8.	Дмитро Г.	Низький (16)	Середній (26)	Середній (26)	Середній (126)
9.	Анна З.	Низький (16)	Низький (16)	Низький (16)	Низький (66)
10.	Вадим Л.	Низький (16)	Середній (26)	Середній (26)	Середній (96)
11.	Юлія Меч.	Високий (36)	Низький (16)	Середній (26)	Високий (126)
12.	Юлія Мел.	Середній (26)	Низький (16)	Низький (16)	Низький (76)
13.	Аліна Н.	Низький (16)	Низький (16)	Достатній (16)	Низький (76)
14.	Олійник Д.	Низький (16)	Низький (16)	Низький (16)	Низький (16)
15.	Гіндін Р.	Середній (26)	Низький (16)	Високий (36)	Високий (36)

**Рівні сформованості лексичної компетенції учнів
на контрольному етапі експерименту (контрольна група)**

№ п\п	Прізвище, ім'я дитини	когнітивний критерій	емоційно-почуттєвий критерій	поведінковий критерій	Загальна сума балів та рівень
1.	Сніжана Б.	Середній (2б)	Середній (2б)	Середній (2б)	Достатній (12б)
2.	Назар Б.	Достатній (2б)	Середній. (2б)	Високий (3б)	Високий (13б)
3.	Влад Б.	Середній (2б)	Високий (3б)	Високий (3б)	Високий (14б)
4.	Юлія М.	Достатній (2б)	Середній (2б)	Високий (3б)	Високий (13б)
5.	Павло Г.	Високий (3б)	Середній (2б)	Високий (3б)	Високий (13б)
6.	Інна Г.	Високий (3б)	Високий (3б)	Середній (2б)	Високий (13б)
7.	Влад Г.	Середній (2б)	Високий (3б)	Високий (3б)	Середній (12б)
8.	Дмитро Г.	Високий (3б)	Середній (2б)	Середній (2б)	Високий (13б)
9.	Анна З.	Середній (2б)	Низький (1б)	Середній (2б)	Середній (12б)
10.	Вадим Л.	Низький (1б)	Середній (2б)	Середній (2б)	Середній (9б)
11.	Юлія Меч.	Високий (3б)	Низький (1б)	Середній (2б)	Високий (12б)
12.	Юлія Мел.	Середній (2б)	Середній (2б)	Середній (2б)	Середній (10б)
13.	Аліна Н.	Середній (2б)	Середній (2б)	Середній (2б)	Середній (10б)
14.	Олійник Д.	Низький (1б)	Низький (1б)	Низький (1б)	Низький (1б)
15.	Гіндін Р.	Середній (2б)	Низький (1б)	Високий (3б)	Високий (3б)

**Рівні сформованості лексичної компетенції учнів
на контрольному етапі експерименту (експериментальна група)**

№ п/п	Прізвище, ім'я дитини	когнітивний критерій	емоційно-почуттєвий критерій	поведінковий критерій	Загальна сума балів та рівень
1.	Саша Б.	Середній (26)	Достатній (26)	Середній (26)	Середній (126)
2.	Микола Б.	Середній (26)	Середній. (26)	Високий (36)	Високий (136)
3.	Влад Б.	Достатній (26)	Високий (36)	Високий (36)	Високий (146)
4.	Роман Б.	Середній (26)	Середній (26)	Високий (36)	Високий (136)
5.	Павло Г.	Високий (36)	Середній (26)	Високий (36)	Високий (136)
6.	Інна Г.	Достатній (36)	Високий (36)	Середній (26)	Високий (136)
7.	Влад Г.	Середній (26)	Високий (36)	Високий (36)	Середній (126)
8.	Дмитро Г.	Високий (36)	Середній (26)	Середній (26)	Високий (136)
9.	Анна З.	Середній (26)	Низький (16)	Середній (26)	Середній (126)
10.	Вадим Л.	Низький (16)	Середній (26)	Середній (26)	Середній (96)
11.	Юлія Меч.	Високий (36)	Низький (16)	Середній (26)	Високий (126)
12.	Юлія Мел.	Середній (26)	Середній (26)	Середній (26)	Середній (106)
13.	Аліна Н.	Достатній (26)	Середній (26)	Середній (26)	Середній (106)
14.	Кабуш І.	Середній (26)	Середній (26)	Низький (16)	Високий (36)
15.	Мельнтк І.	Низький (16)	Середній (26)	Середній (26)	Високий (36)